

- 9) realizować opiekę nad chorym według schematu postępowania w kolce nerkowej;
- 10) scharakteryzować objawy kliniczne u chorego po tępych urazie nerki;
- 11) różnicować zadania pielęgniarki w opiece pooperacyjnej w zależności od rodzaju zabiegu operacyjnego i sytuacji pacjenta;
- 12) dobrać i zastosować metody farmakologicznego i niefarmakologicznego niwelowania bólu;
- 13) przestrzegać zasad zapobiegania zakażeniom układu moczowego;
- 14) dobrać sposoby łagodzenia napięć emocjonalnych pacjentów przed i po zabiegu operacyjnym;
- 15) zaplanować i prowadzić edukację chorego i jego rodziny, zaplanować i zrealizować indywidualną opiekę nad pacjentem po zabiegu urologicznym;
- 16) udzielać pacjentowi wsparcia;
- 17) przewidzieć ryzyko wystąpienia powikłań pooperacyjnych i zapobiegać ich wystąpieniu;
- 18) dokonywać bieżącej modyfikacji planu opieki do zmieniającej się sytuacji zdrowotnej pacjenta;
- 19) edukować pacjenta w zakresie treningu pęcherza moczowego w sytuacji nietrzymania moczu.

3. Treści nauczania:

- 1) wprowadzenie w zagadnienia urologii:
 - a) przygotowanie chorego do badań diagnostycznych w urologii,
 - b) podstawowe zabiegi urologiczne,
 - c) przygotowanie chorego do zabiegu i pielęgnacja pooperacyjna;
- 2) choroby układu moczowego:
 - a) patofizjologia kamicy nerek, moczowodów i pęcherza moczowego,
 - b) metody leczenia kamicy moczowej (zachowawcze, operacyjne),
 - c) pielęgnowanie chorych po zabiegach operacyjnych nerek, moczowodów i pęcherza moczowego,
 - d) profilaktyka kamicy moczowej,
 - e) patofizjologia chorób stercza,
 - f) choroby stercza — gruczolak, rak, mięsak, ropień stercza,
 - g) przygotowanie chorego do zabiegu operacyjnego i pielęgnowanie po zabiegu,
 - h) nowotwory nerki, pęcherza moczowego, cewki i jąder — epidemiologia, przebieg, metody leczenia,
 - i) opieka nad chorym po usunięciu nerki i z przetoką moczową.

MODUŁ VI. WYBRANE ZAGADNIENIA CHIRURGII WIEKU DZIECIĘCEGO

1. Cel modułu

Poznanie specyfiki pracy na oddziale chirurgii dzieci, zmian zachodzących w rozwoju psychofizycznym dziecka pod wpływem choroby, hospitalizacji i zabiegu operacyjnego oraz wykorzystanie wiedzy w praktycznym działaniu.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) wykorzystywać w działaniu praktycznym wiedzę z psychologii klinicznej i rozwojowej dziecka;
- 2) stosować psychoterapię podtrzymującą;
- 3) stosować rehabilitację oddechową i ruchową;
- 4) przestrzegać praw dziecka (Europejska karta praw dziecka, Konwencja o prawach dziecka);
- 5) ocenić możliwości dziecka i rodziców w zakresie edukacji;
- 6) prowadzić działania edukacyjne wobec dziecka i rodziców;
- 7) przewidzieć i rozpoznać stany zagrożenia życia w ostrych chorobach chirurgicznych dzieci;
- 8) przestrzegać zasad nawadniania dziecka oraz prowadzenia bilansu płynów;
- 9) scharakteryzować zasady żywienia w schorzeniach chirurgicznych dzieci;
- 10) prowadzić poradnictwo z zakresu żywienia dzieci zdrowych;
- 11) ocenić i zaplanować opiekę nad dzieckiem w czasie badania i po jego zakończeniu;
- 12) zinterpretować wyniki badań;
- 13) różnicować wady rozwojowe;
- 14) przygotować dziecko i rodziców do samoopieki w warunkach domowych;
- 15) kierować na badania diagnostyczne i pobierać materiały do badań diagnostycznych;
- 16) współuczestniczyć w wykonywaniu zabiegów leczniczych;
- 17) przygotować dziecko i asystować przy wykonywaniu badań diagnostycznych, w tym cystoskopii, biopsji, naktucia lędźwiowego;
- 18) zaplanować i realizować opiekę nad dzieckiem po zabiegu operacyjnym;
- 19) udzielić pomocy przedlekarskiej dziecku z zagrożeniem życia;

- 20) prowadzić bezpośrednią obserwację i nadzór aparaturowy podstawowych czynności życiowych;
- 21) zapobiegać powikłaniom, które mogą wystąpić u dziecka w związku z ograniczeniem aktywności ruchowej;
- 22) ocenić stan dziecka po urazie;
- 23) ocenić stan świadomości według skali Glasgow;
- 24) przewidzieć ryzyko wystąpienia powikłań pooperacyjnych oraz zapobiegać ich wystąpieniu;
- 25) prowadzić tlenoterapię;
- 26) ocenić stopień i powierzchnię oparzenia u dziecka oraz podjąć działania lecznicze w ramach pierwszej pomocy przedlekarskiej;
- 27) przygotować dziecko do założenia unieruchomienia na złamane kończyny;
- 28) udzielić choremu lub jego rodzinie informacji o działających grupach wsparcia społecznego;
- 29) prowadzić edukację dziecka lub jego rodziców;
- 30) ustalić zapotrzebowanie i udzielać wsparcia dziecku i rodzicom.

3. Treści nauczania:

- 1) specyfika chirurgii dziecięcej:
 - a) fizjologiczne i psychologiczne różnice między dorosłymi i dziećmi,
 - b) odżywianie, bilans wodno-elektrolitowy,
 - c) przygotowanie dziecka do badań diagnostycznych i zabiegów specjalistycznych w zależności od schorzenia,
 - d) przygotowanie dziecka do zabiegu operacyjnego w trybie planowym i ostrym — różnice w postępowaniu,
 - e) pielęgnowanie dziecka po zabiegu operacyjnym;
- 2) wady rozwojowe:
 - a) epidemiologia wad rozwojowych,
 - b) chirurgiczne leczenie wybranych wad wieku dziecięcego — układu nerwowego, rozwojowych twarzy i szyi, serca i dużych naczyń, przewodu pokarmowego, układu moczowego, układu kostnego,
 - c) przygotowanie dziecka do zabiegu operacyjnego i opieka pooperacyjna,
 - d) wsparcie dziecka i rodziców w opiece nad dzieckiem niepełnosprawnym leczonym w oddziale chirurgicznym;
- 3) ostre schorzenia jamy brzusznej:
 - a) epidemiologia, przyczyny i rozpoznanie ostrych chorób jamy brzusznej u dzieci,

- b) przygotowanie dziecka do zabiegu operacyjnego i opieka pooperacyjna,
 - c) krwawienia z przewodu pokarmowego — przyczyny, objawy oraz postępowanie,
 - d) wskazania i przeciwwskazania do zabiegu operacyjnego,
 - e) opieka przed- i pooperacyjna;
- 4) urazy:
 - a) epidemiologia urazów u dzieci,
 - b) ocena ciężkości urazu, pierwsza pomoc, transport do szpitala,
 - c) oparzenia (przyczyny, podział, ocena stopnia i powierzchni oparzenia; leczenie: opatrunki, przeszczepy; rehabilitacja),
 - d) urazy czaszkowo-mózgowe (podział, objawy, diagnostyka, wskazania, przeciwwskazania do zabiegu operacyjnego, opieka pielęgniarska),
 - e) urazy klatki piersiowej i jamy brzusznej (podział, objawy, diagnostyka, wskazania do zabiegu operacyjnego, opieka pooperacyjna),
 - f) urazy kostno-stawowe (złamania, zwichnięcia i skręcenia), pielęgnowanie z uwzględnieniem metody leczenia, rehabilitacja,
 - g) ciała obce w nosogardzieli, oskrzelach i przewodzie pokarmowym (pierwsza pomoc, diagnostyka, postępowanie).

VI. Kwalifikacje kadry dydaktycznej

1. Organizator kształcenia zapewnia w przedmiotowej dziedzinie kształcenia wykładowców posiadających:

- 1) tytuł naukowy profesora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
- 2) stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
- 3) stopień naukowy doktora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów.

2. Wykładowcami mogą być osoby mające nie mniej niż pięcioletni staż zawodowy w dziedzinie będącej przedmiotem specjalizacji, doświadczenie dydaktyczne oraz spełniają co najmniej jeden z warunków:

- 1) posiadają tytuł zawodowy magistra pielęgniarstwa;
- 2) posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa chirurgicznego;
- 3) posiadają specjalizację lekarską w dziedzinie medycyny odpowiadającą dziedzinie pielęgniarstwa będącej przedmiotem specjalizacji;
- 4) posiadają ukończone studia wyższe na kierunku mającym zastosowanie w ochronie zdrowia lub inne kwalifikacje niezbędne do realizacji wybranych zagadnień.

Załącznik nr 12

RAMOWY PROGRAM BLOKU SPECJALISTYCZNEGO SPECJALIZACJI W DZIEDZINIE PIELĘGNIARSTWA OPERACYJNEGO DLA PIELĘGNIAREK

II. Cel kształcenia

Uzyskanie przez pielęgniarkę specjalistycznych kwalifikacji w dziedzinie pielęgniarstwa operacyjnego i uzyskanie tytułu specjalisty.

II. Czas trwania specjalizacji

1. Łączna liczba godzin wynosi 1 200 godzin dydaktycznych.

2. Liczba godzin w bloku ogólnozawodowym wynosi 330 godzin.

3. Liczba godzin w bloku specjalistycznym wynosi 870 godzin, w tym w części teoretycznej 100 godzin, w części praktycznej 770 godzin.

III. Wykaz umiejętności będących przedmiotem kształcenia

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

1. Przedstawić przebieg zabiegów operacyjnych objętych programem kształcenia.

2. Scharakteryzować techniki operacyjne.

3. Przygotować salę operacyjną, bieliznę, instrumentarium i materiał dodatkowy do operacji.

4. Obsługiwać aparaturę medyczną i przygotować ją do zabiegu pod kątem zachowania zasad aseptyki i bezpieczeństwa.

5. Przygotować pacjenta do operacji.

6. Łagodzić i eliminować lęk oraz niepokój chorego.

7. Przygotować się do instrumentowania zgodnie z zasadami aseptyki.

8. Instrumentować do zabiegu operacyjnego zgodnie z jego przebiegiem.

9. Zapewnić bezpieczeństwo pacjentowi w czasie jego pobytu na sali operacyjnej.

10. Nadzorować przestrzeganie zasad aseptyki przez zespół operacyjny.

11. Przedstawić powikłania mogące wystąpić po operacji.

12. Uporządkować salę i stanowisko pracy po zabiegu.

13. Omówić czynniki wpływające na powstanie i rozwój ośrodków chirurgii jednego dnia.

14. Omówić rolę pielęgniarki operacyjnej w organizacji ośrodka chirurgii jednego dnia oraz sprawowaniu opieki nad pacjentem.

15. Przedstawić kryteria doboru pacjentów do zabiegów operacyjnych w ramach chirurgii jednego dnia.

16. Omówić kryteria wypisu pacjenta po zabiegu w ośrodku chirurgii jednego dnia.

17. Przedstawić zalety i wady chirurgii jednego dnia.

18. Prowadzić dokumentację pielęgniarską.

19. Omówić rolę pielęgniarki w edukacji pacjenta i jego rodziny.

20. Uczestniczyć w kształceniu przed- i podyplomowym pielęgniarek.

21. Wpływać na jakość opieki okołoperacyjnej.

22. Podejmować działania na rzecz rozwoju pielęgniarstwa operacyjnego.

IV. Plan nauczania

Lp.	MODUŁ	Teoria — liczba godzin	STAŻ		Łączna liczba godzin
			placówka	liczba godzin	
1	2	3	4	5	6
I	Współczesne pielęgniarstwo operacyjne	15	—	—	15

1	2	3	4	5	6
II	Pielęgniarstwo operacyjne w chirurgii specjalistycznej	70	Blok operacyjny neurochirurgii	70	665
			Blok operacyjny ginekologii i położnictwa	70	
			Blok operacyjny ortopedii i traumatologii	70	
			Blok operacyjny urologii	70	
			Blok operacyjny kardiochirurgii	70	
			Blok operacyjny laryngologii	35	
			Blok operacyjny okulistyki	35	
			Blok operacyjny chirurgii plastycznej	35	
			Blok operacyjny chirurgii klatki piersiowej	70	
			Blok operacyjny chirurgii naczyń obwodowych	70	
			Staż fakultatywny ¹⁾	140	140
III	Chirurgia jednego dnia	15	Ośrodek chirurgii jednego dnia ²⁾	35	50
Łączna liczba godzin		100		770	870

¹⁾ Słuchacz po uzgodnieniu z kierownikiem specjalizacji dokonuje wyboru dwóch (po 70 godzin) placówek stażowych z wymienionych w planie nauczania, będących przedmiotem jego szczególnego zainteresowania.

²⁾ Organizator kształcenia, który nie ma możliwości organizacji stażu w ośrodku chirurgii jednego dnia, jest zobowiązany włączyć zaplanowaną liczbę godzin do zajęć stażu fakultatywnego.

V. Program nauczania

MODUŁ I. WSPÓŁCZESNE PIEŁĘGNIARSTWO OPERACYJNE

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do działań na rzecz rozwoju pielęgniarstwa operacyjnego.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- wskazać uwarunkowania rozwoju pielęgniarstwa operacyjnego w Polsce i na świecie;
- określić zakres kompetencji na poszczególnych stanowiskach pracy;
- zapewnić wysoką jakość opieki okołoperacyjnej;
- tworzyć standardy i procedury postępowania pielęgniarstwa;
- postępować zgodnie z zasadami etyki zawodowej i rozwiązywać trudne problemy etyczne w praktyce zawodowej.

3. Treści nauczania:

- kierunki rozwoju współczesnego pielęgniarstwa operacyjnego w Polsce i na świecie:
 - rola i znaczenie stowarzyszeń zawodowych działających na rzecz rozwoju pielęgniarstwa operacyjnego,

b) filozofia „Europejskiego Stowarzyszenia Pielęgniarek Operacyjnych”;

- kompetencje i obowiązki zawodowe pielęgniarek operacyjnych;
- współpraca w zespole terapeutycznym;
- jakość świadczeń pielęgniarstwa w opiece okołoperacyjnej:
 - uwarunkowania jakości opieki okołoperacyjnej,
 - monitorowanie i analiza jakości opieki,
 - ocena jakości opieki,
 - satysfakcja pacjentów i ich rodzin,
 - satysfakcja zawodowa pielęgniarek i zespołu terapeutycznego;
- standardy i procedury postępowania w pielęgniarstwie operacyjnym;
- problemy etyczne w praktyce pielęgniarek operacyjnych;
- prawa pacjenta.

MODUŁ II. PIEŁĘGNIARSTWO OPERACYJNE W CHIRURGII SPECJALISTYCZNEJ

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do objęcia pacjenta profesjonalną opieką pielęgniarstwa w obrębie bloku operacyjnego oraz sprawnego instrumentowania do zabiegów specjalistycznych.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) przygotować się do instrumentowania zgodnie z zasadami aseptyki i w zależności od pełnionej funkcji;
- 2) przygotować salę operacyjną do poszczególnych rodzajów zabiegów;
- 3) przygotować i zabezpieczyć sprzęt stosowany do zabiegu operacyjnego;
- 4) ułożyć chorego na stole operacyjnym zgodnie z zasadami i w zależności od rodzaju zabiegu;
- 5) zapewnić opiekę pacjentowi w czasie jego pobytu na sali operacyjnej;
- 6) uszanować godność osobistą pacjenta i zapewnić mu intymność;
- 7) obserwować pacjenta i reagować na nagłe zmiany stanu pacjenta podczas zabiegu operacyjnego;
- 8) zabezpieczyć ranę pooperacyjną;
- 9) nadzorować pracę zespołu operacyjnego pod kątem zachowania zasad aseptyki;
- 10) scharakteryzować zmiany zachodzące u człowieka spowodowane interwencją chirurgiczną, znieczuleniem oraz mechanizmami obronnymi;
- 11) scharakteryzować istotę schorzeń w chirurgii specjalistycznej;
- 12) wymienić ważniejsze badania diagnostyczne oraz postępować z materiałami biologicznymi pobranymi do badań;
- 13) przedstawić przebieg poszczególnych zabiegów operacyjnych;
- 14) scharakteryzować poszczególne techniki operacyjne;
- 15) omówić uwarunkowania prawne w zakresie pobierania tkanek i narządów.

3. Treści nauczania:

- 1) specjalistyczne pielęgniarstwo operacyjne:
 - a) przygotowanie pacjenta, pielęgniarki operacyjnej, zespołu operacyjnego do zabiegu,
 - b) przygotowanie instrumentarium, bielizny operacyjnej, materiału dodatkowego (gaza, szwy chirurgiczne, protezy),
 - c) przygotowanie aparatury medycznej,
 - d) problemy pacjenta wynikające ze znieczulenia i interwencji chirurgicznej — rodzaje znieczulenia, reakcja pacjenta na znieczulenie, środki farmakologiczne stosowane w znieczuleniu, sposób komunikowania się z pacjentami w zależno-

ści od rodzaju znieczulenia, reakcja organizmu na interwencję chirurgiczną,

- e) zmiany stanu pacjenta w czasie zabiegu operacyjnego,
 - f) objawy zagrożenia życia pacjenta, postępowanie w stanach zagrożenia życia,
 - g) monitorowanie i ocena stanu pacjenta (oddychanie, termoregulacja, krążenie, nawodnienie, ból);
- 2) neurochirurgia (istota schorzenia, badania diagnostyczne, wskazania do zabiegu, metody i techniki operacyjne, powikłania, specyfika pracy pielęgniarskiej):
 - a) guzy układu nerwowego (guzy mózgu, guzy kanału kręgowego, guzy nerwów obwodowych),
 - b) choroby naczyniowe układu nerwowego (tętniaki naczyń mózgowych, naczyniaki mózgu),
 - c) urazy układu nerwowego (złamania kości czaszki, pourazowe krwawienia śródczaszkowe, przepuklina jądra miążdżystego kręgosłupa lub dyskopatia);
 - 3) ginekologia i położnictwo (istota schorzenia, badania diagnostyczne, wskazania do zabiegu, metody i techniki operacyjne, powikłania, specyfika pracy pielęgniarskiej):
 - a) choroby sutka (ginekomastia, nowotwory łagodnie sutka, rak sutka) — operacje: wyłuszczenie guzka sutka, częściowe wycięcie gruczołu sutkowego, radykalne zmodyfikowane odjęcie gruczołu sutkowego metodą Pateya, doszczętne wycięcie sutka metodą Halsteda,
 - b) nowotwory żeńskich narządów płciowych (nowotwory sromu, nowotwory pochwy, nowotwory szyjki macicy, nowotwory trzonu macicy, nowotwory jajnika, nowotwory jajowodu) — operacje: proste wycięcie sromu, doszczętne wycięcie sromu, wycięcie trzonu macicy, wycięcie macicy z szyjką, wycięcie macicy z szyjką i przydatkami, doszczętne wycięcie macicy, wyłuszczenie mięśniaków macicy, wycięcie części pochwowej szyjki macicy, wycięcie szyjki macicy, klinowe wycięcie jajnika, wycięcie torbieli jajnika, wycięcie jajnika, wycięcie jajowodu,
 - c) ciąża pozamaciczna (jajnikowa, śródścienna, szyjkowa, jajowodowa),
 - d) ciąża (założenie szwu na szyjkę macicy, cięcie cesarskie),
 - e) wyłyżeczkowanie jamy macicy,
 - f) operacje plastyczne pochwy i krocza,
 - g) transfuzja wymienna krwi u noworodków,
 - h) zabiegi diagnostyczne i terapeutyczne na narządach rodnych (zabiegi laparoskopowe, endoskopowe),
 - i) operacyjne metody leczenia niepłodności;

- 4) ortopedia i traumatologia (istota schorzenia, badania diagnostyczne, wskazania do zabiegu, metody i techniki operacyjne, powikłania, specyfika pracy pielęgniarskiej):
- a) urazy narządu ruchu: złamanie kości przedramienia — operacje: zespolenie przy użyciu płytki nakostnej, zespolenie drutem Kirschnera, złamanie kości ramienia — operacje: zespolenie przy użyciu płytki nakostnej, zespolenie gwoździem śródszpikowym, złamanie kości kończyny dolnej — osteotomia, urazy kości długich przy urazach wielonarządowych — operacje: założenie stabilizatorów zewnętrznych, biologiczne zespolenie kości, złamanie kości miednicy — operacje: założenie płytki rekonstrukcyjnej, operacje odtworzeniowe, urazy kręgosłupa — operacja: stabilizacja kręgosłupa, choroby kręgosłupa,
 - b) kręgozmyki — operacja: stabilizacja kręgosłupa z jednoczesnym podciągnięciem podwichniętego kręgu,
 - c) nowotwory — operacje: wycięcie łuków kręgowych, wycięcie łuków kręgowych i stabilizacja kręgosłupa;
- 5) urologia (istota schorzenia, badania diagnostyczne, wskazania do zabiegu, metody i techniki operacyjne, powikłania, specyfika pracy pielęgniarskiej):
- a) nowotwory narządów moczowo—płciowych (nowotwory nerek, moczowodu, pęcherza moczowego, rak stercza, nowotwory cewki, prącia i jąder) — operacje: wycięcie nerki, częściowe wycięcie nerki, częściowe wycięcie pęcherza moczowego, doszczętne wycięcie pęcherza moczowego, wycięcie jądra, wycięcie jądra z najądrzem i powrózkiem nasiennym,
 - b) gruczolak stercza — operacja: wyłuszczenie gruczolaka stercza,
 - c) kamica układu moczowego — nacięcie nerki, wytworzenie przetoki nerkowej lub miedniczkowej, nacięcie moczowodu, usunięcie kamienia z moczowodu, otwarcie pęcherza moczowego,
 - d) wytworzenie przetoki pęcherzowej,
 - e) podwiązanie i przecięcie nasieniowodów,
 - f) wodniak jądra — operacje: metodą Winkelmana, metodą Bergmana,
 - g) sprowadzenie jądra do moszny i umocowanie,
 - h) obcięcie napletka;
- 6) kardiochirurgia (istota schorzenia, badania diagnostyczne, wskazania do zabiegu, metody i techniki operacyjne, powikłania, specyfika pracy pielęgniarskiej):
- a) krążenie pozaustrojowe,
 - b) wrodzone wady serca: ubytek w przegrodzie międzyprzedsionkowej, ubytek w przegrodzie międzykomorowej, zwężenie zastawek tętnicy płucnej, zespół Fallota, przetrwały przewód tętniczy Botalla, zwężenie cieśni aorty, zwężenie wrodzone aorty,
 - c) nabyte wady serca: wady zastawki dwudzielnej (mitralnej), aortalnej i trójdzielnej (komisurotomia zastawki dwudzielnej),
 - d) sztuczne zastawki serca (mechaniczne i biologiczne),
 - e) chirurgiczne leczenie choroby wieńcowej („pomosty omijające”),
 - f) wszczępienie rozrusznika serca,
 - g) przeszczepienie serca;
- 7) laryngologia (istota schorzenia, badania diagnostyczne, wskazania do zabiegu, metody i techniki operacyjne, powikłania, specyfika pracy pielęgniarskiej):
- a) choroby gardła (przerost trzeciego migdałka, przewlekłe zapalenie migdałków podniebnych) — operacje: wyłuszczenie migdałka podniebniennego, wyłuszczenie migdałków podniebnych,
 - b) choroby krtani (rak, nowotwory łagodne, duszność spowodowana zwężeniem krtani) — operacje: częściowe wycięcie krtani, wycięcie krtani, nacięcie krtani i założenie rurki tracheotomijnej,
 - c) choroby nosa (skrzywienie przegrody nosa, przerosty błony śluzowej małżowin nosowych, torbiele),
 - d) choroby ucha (otoskleroz, perlak);
- 8) okulistyka (istota schorzenia, badania diagnostyczne, wskazania do zabiegu, metody i techniki operacyjne, powikłania, specyfika pracy pielęgniarskiej):
- a) choroby soczewki (zaćma starcza, zaćma powikłana),
 - b) jaskra,
 - c) nowotwory łagodne i złośliwe oczodołu, powiek, spojówek, gałki ocznej,
 - d) choroba zezowa;
- 9) chirurgia plastyczna (istota schorzenia, badania diagnostyczne, wskazania do zabiegu, metody i techniki operacyjne, powikłania, specyfika pracy pielęgniarskiej):
- a) przeszczepy skóry,
 - b) oparzenia,
 - c) powiększanie gruczołu sutkowego, rekonstrukcja gruczołu sutkowego,
 - d) chirurgia kosmetyczna (wygładzenie zmarszczek, plastyka małżowiny ucha, plastyka powłok brzucha);

- 10) chirurgia klatki piersiowej (istota schorzenia, badania diagnostyczne, wskazania do zabiegu, metody i techniki operacyjne, powikłania, specyfika pracy pielęgniarskiej):
- choroby opłucnej (odma swoista, ropniak opłucnej),
 - choroby płuc (rak płuca, ropień płuca, rozstrzenie oskrzeli) — operacje: wycięcie płuca, wycięcie płata płuca, wycięcie segmentu płuca, drenaż klatki piersiowej,
 - choroby przełyku (rak przełyku, uchyłki przełyku, skurcz wpustu, przepuklina rozworu przełykowego) — operacje: protezowanie przełyku — odtworzenie ciągłości przewodu pokarmowego;
- 11) chirurgia naczyń obwodowych (istota schorzenia, badania diagnostyczne, wskazania do zabiegu, metody i techniki operacyjne, powikłania, specyfika pracy pielęgniarskiej):
- choroby tętnic (miażdżyca tętnic kończyn dolnych, tętniaki aorty, tętniaki tętnic obwodowych) — operacje: wszczepienie protezy prostej, wszczepienie protezy rozwidlonej, wykonanie pomostu naczyniowego — biologicznego,
 - przetoki tętniczo-żylne,
 - zatory tętnicze — operacja: usunięcie zatorów,
 - choroba Buergera,
 - choroba Raynauda,
 - żylaki przełyku;
- 12) transplantologia:
- zasady pobierania i przechowywania narządów do przeszczepów,
 - przeszczepy: serca, wątroby, nerki, szpiku kostnego,
 - uwarunkowania prawne i etyczne związane z pobieraniem narządów.

MODUŁ III. CHIRURGIA JEDNEGO DNIA

1. Cel modułu

Poznanie organizacji i funkcjonowania ośrodków chirurgii jednego dnia, specyfiki pracy pielęgniarki operacyjnej w chirurgii jednego dnia oraz przygotowanie pielęgniarki do edukacji pacjenta i jego rodziny w zakresie samoopieki po zabiegu operacyjnym.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- omówić czynniki wpływające na powstanie i rozwój ośrodków chirurgii jednego dnia;

- omówić rolę pielęgniarki operacyjnej w organizacji ośrodka;
- przedstawić kryteria doboru pacjentów do zabiegów operacyjnych;
- przygotować pacjenta do zabiegu operacyjnego;
- sprawować kompleksową opiekę nad pacjentem;
- przedstawić kryteria wypisu pacjenta;
- omówić specyfikę prowadzenia dokumentacji pielęgniarskiej;
- omówić rolę pielęgniarki w edukacji pacjenta i jego rodziny;
- rozpoznać zapotrzebowanie pacjenta na wsparcie oraz ocenić możliwości rodziny w tym zakresie, włączyć rodzinę do pielęgnowania chorego;
- przedstawić zalety i wady chirurgii jednego dnia;
- edukować pacjenta i jego rodzinę w zakresie samoopieki.

3. Treści nauczania:

- czynniki wpływające na powstanie i rozwój ośrodków chirurgii jednego dnia;
- organizacja ośrodków — rola pielęgniarki operacyjnej, kryteria doboru i przygotowania pacjentów do zabiegów operacyjnych;
- specyfika opieki pielęgniarskiej nad pacjentem przed, w trakcie i po zabiegu operacyjnym;
- dokumentacja pielęgniarska;
- kryteria wypisu pacjenta do domu;
- edukacja pacjenta i jego rodziny — rola pielęgniarki;
- zalety i wady chirurgii jednego dnia.

VI. Kwalifikacje kadry dydaktycznej

1. Organizator kształcenia zapewnia w przedmiotowej dziedzinie kształcenia wykładowców posiadających:

- tytuł naukowy profesora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
- stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
- stopień naukowy doktora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów.

2. Wykładowcami mogą być osoby mające nie mniej niż pięcioletni staż zawodowy w dziedzinie będącej przedmiotem specjalizacji, doświadczenie dydaktyczne oraz spełniają co najmniej jeden z warunków:

- 1) posiadają tytuł zawodowy magistra pielęgniarstwa;
- 2) posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa operacyjnego; tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa anestezyjologicznego i intensywnej opieki oraz pielęgniarstwa chirurgicznego do realizowania wybranych zagadnień;
- 3) posiadają specjalizację lekarską w dziedzinie medycyny odpowiadającą dziedzinie pielęgniarstwa będącej przedmiotem specjalizacji;
- 4) posiadają ukończone studia wyższe na kierunku mającym zastosowanie w ochronie zdrowia lub inne kwalifikacje niezbędne do realizacji wybranych zagadnień.

Załącznik nr 13**RAMOWY PROGRAM BLOKU SPECJALISTYCZNEGO SPECJALIZACJI W DZIEDZINIE PIELĘGNIARSTWA ANESTEZJOLOGICZNEGO I INTENSYWNEJ OPIEKI DLA PIELĘGNIAREK****I. Cel kształcenia**

Przygotowanie pielęgniarki do prowadzenia, koordynowania, nadzorowania, pielęgnowania chorych znieczulanych i w stanie zagrożenia życia, zgodnie z najnowocześniejszymi metodami i technikami działań pielęgniarstkich, oraz uzyskanie tytułu specjalisty.

II. Czas trwania specjalizacji

1. Łączna liczba godzin wynosi 1150 godzin dydaktycznych.
2. Liczba godzin w bloku ogólnozawodowym wynosi 330 godzin.
3. Liczba godzin w bloku specjalistycznym wynosi 820 godzin, w tym w części teoretycznej 225 godzin, w części praktycznej 595 godzin.

III. Wykaz umiejętności będących przedmiotem kształcenia

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

1. Współpracować z zespołem terapeutycznym w anestezyjologii i intensywnej opiece oraz pomocy doraźnej.
2. Postępować się sprzętem i aparaturą do celów diagnostycznych, terapeutycznych, pielęgnacyjnych i rehabilitacyjnych.
3. Postępować zgodnie z wymogami sanitarno-epidemiologicznymi oraz nadzorować ich przestrzeganie przez zespół terapeutyczny oddziału anestezyjologii i intensywnej terapii oraz pomocy doraźnej.
4. Ocenić stan pacjenta i jego sytuację psychospołeczną, wykorzystując możliwe źródła informacji, skale szacunkowe oraz sposoby kontaktu z pacjentem i jego rodziną.
5. Wykonać intubację dotchawiczą w sytuacjach nagłych.
6. Stosować przyjęte schematy postępowania w wypadkach komunikacyjnych i katastrofach masowych.
7. Prowadzić i nadzorować proces pielęgnowania, doradzać środki i metody postępowania pielęgnacyjnego u chorego leczonego na oddziale intensywnej opieki.
8. Monitorować chorego.
9. Wspierać chorego i jego rodzinę w chorobie i niepełnosprawności.
10. Współuczestniczyć w rehabilitacji pacjenta leczonego na oddziale intensywnej terapii.
11. Dobrać indywidualnie i stosować właściwe techniki kontaktu terapeutycznego z pacjentem.
12. Współuczestniczyć w opracowywaniu i wdrażać przyjęte standardy opieki pielęgniarstkiej w anestezyjologii i intensywnej opiece do działalności praktycznej.
13. Przygotować chorego i wykonać znieczulenie ogólne w trybie planowanym pod kierunkiem anestezyjologa i uczestniczyć we wszystkich typach znieczuleń poszczególnych specjalności zabiegowych.
14. Określić zapotrzebowanie na opiekę pielęgniarstwą na oddziale.
15. Określić czynniki wpływające na jakość pracy pielęgniarki w anestezyjologii i intensywnej opiece.
16. Uczestniczyć w kształceniu przed- i podyplomowym pielęgniarek i położnych, współuczestniczyć w badaniach naukowych i upowszechniać ich wyniki dla rozwoju pielęgniarstwa.

IV. Plan nauczania

Lp.	MODUŁ	Teoria — liczba godzin	STAŻ		Łączna liczba godzin
			placówka	liczba godzin	
I	Anestezjologia i pielęgniarstwo anestezjologiczne	105	Blok operacyjny na oddziale chirurgii dorosłych Blok operacyjny na oddziale pediatrycznym Blok operacyjny na oddziale ortopedii Blok operacyjny na oddziale laryngologii i chirurgii szczękowej Blok operacyjny na oddziale okulistycznym Blok operacyjny na oddziale ginekologii i położnictwa Blok operacyjny na oddziale kardiologii Ambulatorium (chirurgia jednego dnia)	35 35 35 35 35 35 35 35	385
II	Intensywna terapia i pielęgniarstwo w intensywnej terapii	105	Oddział intensywnej opieki dorosłych Oddział intensywnej opieki dzieci Oddział dializ otrzewnowych Oddział hemodializ	105 105 35 35	385
III	Ratownictwo medyczne	15	Oddział pomocy doraźnej lub Jednostka ratownictwa medycznego	35	50
Łączna liczba godzin		225		595	820

V. Program nauczania

MODUŁ I. ANESTEZJOLOGIA I PIELĘGNIARSTWO ANESTEZJOLOGICZNE

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do sprawowania profesjonalnej opieki nad chorym znieczulonym zgodnie z najnowocześniejszą wiedzą anestezjologiczną.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) stosować standardy praktyki pielęgniarstwa w anestezjologii;
- 2) intubować chorego w stanach nagłych;
- 3) przedstawić współczesne poglądy na wieloaspektowe przygotowanie pacjenta do znieczulenia;
- 4) scharakteryzować techniki znieczulenia (hemodylucja, hypotermia i inne);
- 5) omówić zasady pracy zespołu interdyscyplinarnego w anestezjologii;

- 6) różnicować leki stosowane we wszystkich etapach i rodzajach znieczuleń (dawki, stężenie, powikłania, sposób postępowania);
- 7) omówić powikłania znieczuleń ogólnych i regionalnych;
- 8) scharakteryzować sprzęt i aparaturę stosowaną do wszystkich rodzajów znieczuleń w różnych kategoriach wiekowych;
- 9) różnicować znieczulenie w zależności od rodzaju schorzenia, wieku i stanu pacjenta;
- 10) współuczestniczyć we wszystkich typach znieczuleń w zależności od wieku pacjenta i rodzaju zabiegu;
- 11) ocenić u pacjenta poziom ryzyka przy znieczuleniu;
- 12) przygotować pacjenta do każdego rodzaju znieczulenia;
- 13) stosować techniki psychoterapii podtrzymującej wobec pacjenta znieczulanego;
- 14) zapewnić bezpieczeństwo pacjentowi od momentu przyjęcia na blok operacyjny do chwili przekazania na oddział specjalistyczny;

- 15) ocenić głębokość znieczulenia i zwiotczenia;
 - 16) wykonywać kaniulację naczyń;
 - 17) wykonywać defibrylację;
 - 18) mierzyć ciśnienie tętnicze krwi na kończynach dolnych;
 - 19) kontrolować śródoperacyjne położenie rurki dotchawiczej za pomocą stetoskopu umieszczonego w pozycji przedsercowej;
 - 20) zapobiegać wzrostowi ciśnienia śródgałkowego;
 - 21) rozpoznać i zapobiegać powikłaniom mogącym wystąpić w trakcie i po znieczuleniu;
 - 22) rozpoznać stan zagrożenia życia w trakcie znieczulenia i podjąć stosowne działania;
 - 23) postępować zgodnie z przyjętymi standardami przy powikłaniach związanych z cięciem cesarskim (atonia macicy, zator wodami płodowymi, zespół wykrzepiania);
 - 24) zastosować techniki specjalne podczas operacji w krążeniu pozaustrojowym (hemodylucji, hypotermii, hypotensji kontrolowanej, hemofiltracji i innych);
 - 25) zastosować procedury anestezjologiczne wobec dawców i biorców organów;
 - 26) kontrolować pomiary standardowe i specyficzne, takie jak: pomiar ciśnienia tętniczego metodą krwawą, pomiar ciśnienia śródczaszkowego, bilans płynu mózgowo-rdzeniowego, pomiar ciśnienia parcjalnego dwutlenku węgla (CO₂);
 - 27) pielęgnować chorego po zabiegu operacyjnym i znieczuleniu;
 - 28) przedstawić rolę i zadania pielęgniarki w chirurgii jednego dnia.
- 6) postępowanie w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia w trakcie zabiegu operacyjnego;
 - 7) znieczulenie — rodzaje, wprowadzenie do znieczulenia, przebieg, powikłania:
 - a) specyfika znieczulenia do zabiegów neurochirurgicznych,
 - b) specyfika znieczulenia do zabiegów kardiochirurgicznych,
 - c) specyfika znieczulenia do zabiegów ginekologicznych i położniczych,
 - d) specyfika znieczulenia do zabiegów ortopedycznych,
 - e) specyfika znieczulenia do zabiegów okulistycznych,
 - f) specyfika znieczulenia do zabiegów laryngologicznych i chirurgii twarzowo-szczękowej,
 - g) specyfika znieczulenia do zabiegów w trybie nagłym,
 - h) specyfika znieczulenia do zabiegów transplantologicznych i replantacji;
 - 8) opieka nad pacjentem po operacji i znieczuleniu na bloku operacyjnym;
 - 9) rola i zadania pielęgniarki w chirurgii jednego dnia.

MODUŁ II. INTENSYWNA TERAPIA I PIELĘGNIARSTWO W INTENSYWNEJ TERAPII

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do sprawowania samodzielnej, profesjonalnej opieki nad chorym leczonym na oddziale intensywnej opieki.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) rozpoznać ostrą niewydolność oddechową;
- 2) stosować bezpieczną tlenoterapię;
- 3) określić wskazania do intubacji, tracheotomii oraz ich powikłania;
- 4) asystować przy intubacji i tracheotomii;
- 5) zaintubować pacjenta w sytuacjach nagłych;
- 6) pielęgnować chorego z rurką intubacyjną lub tracheostomijną;
- 7) scharakteryzować wskazania do zastosowania respiratora;
- 8) rozpoznać i postępować w sytuacji zaburzeń pracy respiratora;

3. Treści nauczania:

- 1) standardy znieczulenia i praktyki pielęgniarskiej w anestezjologii;
- 2) zadania pielęgniarki anestezjologicznej w zespole terapeutycznym;
- 3) udział pielęgniarki we wszystkich etapach znieczulenia:
 - a) psychoterapia podtrzymująca,
 - b) zapewnienie pacjentowi bezpieczeństwa,
 - c) ocena głębokości znieczulenia i zwiotczenia,
 - d) ochrona śluzówek;
- 4) sprzęt i nowoczesna aparatura stosowana w pracy pielęgniarek anestezjologicznych;
- 5) monitorowanie i diagnostyka chorego w anestezjologii;

- 9) wymienić ogólne zasady profilaktyki, rozpoznawania i leczenia zespołu ostrej niewydolności oddechowej;
 - 10) przygotować chorego do ekstubacji;
 - 11) dokonać badania fizykalnego i ocenić stan pacjenta na potrzeby diagnozy pielęgniarskiej;
 - 12) ocenić wydolność oddechową metodą spirometrii;
 - 13) pielęgnować chorego z drenażem klatki piersiowej;
 - 14) ocenić stan świadomości chorego z wykorzystaniem metod oceny (skal, schematów);
 - 15) pielęgnować chorego nieprzytomnego;
 - 16) omówić specyfikę opieki nad dzieckiem leczonym na oddziale intensywnej opieki;
 - 17) zapobiegać zapaleniu płuc, odleżynom, odparzeniom, zniekształceniom w stawach, chorobie zakrzepowo-zatorowej u chorych unieruchomionych, z ograniczoną aktywnością ruchową i nieprzytomnych;
 - 18) zróżnicować objawy wstrząsu w zależności od rodzaju;
 - 19) przygotować chorego i asystować lekarzowi przy zakładaniu wkłucia centralnego;
 - 20) wykonać pomiar ciśnienia tętniczego metodą krwawą;
 - 21) oznaczyć ośrodkowe ciśnienie żyłne;
 - 22) ocenić gospodarkę wodno-elektrolitową;
 - 23) rozpoznać objawy kliniczne odwodnienia i przewodnienia;
 - 24) ocenić stopień przewodnienia pacjenta z ostrą niewydolnością nerek;
 - 25) pielęgnować dostęp naczyniowy (cewnik Shaldona), usuwać cewnik Shaldona, asystować przy założeniu;
 - 26) przygotować pacjenta, sprzęt do prowadzenia zabiegów różnymi technikami dializacyjnymi;
 - 27) prowadzić i modyfikować parametry różnych technik dializacyjnych;
 - 28) ustalić indywidualny plan opieki dla pacjenta z ostrą niewydolnością nerek;
 - 29) rozpoznać stany nagłe i zagrażające życiu, reagować adekwatnie do sytuacji w trakcie różnych technik dializacyjnych;
 - 30) zapobiegać zaburzeniom równowagi kwasowo-zasadowej;
 - 31) wykonać badanie elektrokardiograficzne serca i rozpoznać zaburzenia zagrażające życiu pacjenta;
 - 32) asystować przy zakładaniu stymulatorów;
 - 33) rozpoznać objawy poprzetoczeniowe i podjąć działania w przypadku ich wystąpienia;
 - 34) obsługiwać linię infuzyjną i pompy infuzyjne;
 - 35) oznaczyć glikemię za pomocą glukometru;
 - 36) omówić przyczyny ostrych zatruc, powikłania i metody detoksykacji;
 - 37) scharakteryzować przyczyny ostrej niewydolności nerek, diagnostykę i terapię;
 - 38) scharakteryzować aspekty kliniczne, prawne i etyczne pobierania narządów do przeszczepów;
 - 39) scharakteryzować procedurę oceny śmierci pnia mózgu i przepisy prawne związane z tym zagadnieniem;
 - 40) określić specyfikę opieki pielęgniarskiej nad dawcą i biorcą narządów;
 - 41) dobrać metody psychoterapii podtrzymującej w stosunku do pacjenta i jego rodziny;
 - 42) współuczestniczyć w prowadzeniu hemodializy, hemofiltracji, dializy otrzewnowej;
 - 43) pielęgnować chorego oparzonego;
 - 44) prowadzić usprawnianie ruchowe chorego (siadanie, pionizacja);
 - 45) wykonać ćwiczenia usprawniające czynne i bierne;
 - 46) współuczestniczyć w rehabilitacji chorego;
 - 47) rozpoznać zapotrzebowanie na wsparcie u pacjenta i osób dla niego znaczących.
- 3. Treści nauczania:**
- 1) opieka nad chorym z niewydolnością oddechową:
 - a) zespół ostrej niewydolności oddechowej (ARDS) — przyczyny, objawy, rozpoznanie, leczenie,
 - b) tlenoterapia — rodzaje, wskazania, powikłania, pielęgnowanie chorego leczonego tlenem,
 - c) intubacja lub tracheotomia — wskazania, powikłania, rodzaje rurek,
 - d) pielęgnowanie chorego z rurką intubacyjną lub tracheotomijną,
 - e) wentylacja mechaniczna — metody, rodzaje, wskazania do sztucznej wentylacji, ocena skuteczności,
 - f) pielęgnowanie chorego sztucznie wentylowanego,
 - g) zasady odzwyczajania pacjentów od wentylacji mechanicznej;

- 2) opieka nad chorym z niewydolnością krążenia i nagłym zatrzymaniem krążenia:
 - a) przyczyny, podział i leczenie ostrej niewydolności krążenia,
 - b) wstrząs kardiogeny — patogeneza, objawy i przebieg, rozpoznanie i różnicowanie,
 - c) kliniczna ocena wstrząsu, leki stosowane we wstrząsie kardiogenym, zasady leczenia,
 - d) pielęgnowanie chorego we wstrząsie kardiogenym,
 - e) obrzęk płuc — patofizjologia, przyczyny, rozpoznanie, leczenie,
 - f) nagła śmierć sercowa — definicja, patofizjologia, pozawieńcowe przyczyny nagłej śmierci sercowej,
 - g) postępowanie w nagłej śmierci sercowej, zapobieganie nagłej śmierci sercowej,
 - h) krążenie wspomagane i zaburzenia rytmu,
 - i) metody wspomagania krążenia (by-pass przy otwartej klatce piersiowej, balonowanie),
 - j) pielęgnowanie chorego po zabiegach wspomaganego krążenia,
 - k) opieka nad chorym z zaburzeniem rytmu serca — rozpoznawanie, leczenie farmakologiczne, defibrylacja i kardiowersja,
 - l) stymulacja — techniki zabiegu, pielęgnowanie chorego z wszczepionym stymulatorem;
- 3) opieka nad chorym we wstrząsie — obraz kliniczny i rozpoznanie wstrząsu:
 - a) rodzaje wstrząsu (hipowolemiczny, septyczny, anafilaktyczny),
 - b) leczenie wstrząsu,
 - c) przetaczanie płynów, krwi i środków krwiopochodnych — zasady przetoczenia, rodzaje preparatów, powikłania poprzetoczeniowe,
 - d) pielęgnowanie chorego we wstrząsie;
- 4) zaburzenia równowagi wodno-elektrolitowej i kwasowo-zasadowej:
 - a) podział i skład płynów ustrojowych,
 - b) zespoły zaburzeń wodno-elektrolitowych i zasady ich leczenia,
 - c) odwodnienie — rozpoznanie, postępowanie,
 - d) zespoły zaburzeń przemiany sodowej i potasowej, bilans wodny,
 - e) kliniczne zespoły zaburzeń równowagi kwasowo-zasadowej — kwasica oddechowa i metaboliczna, zasadowica oddechowa i metaboliczna,
 - f) pielęgnowanie chorego z zaburzeniem gospodarki wodno-elektrolitowej i kwasowo-zasadowej;
- 5) opieka nad chorym z ostrą niewydolnością nerek:
 - a) przyczyny i klasyfikacja ostrej niewydolności nerek,
 - b) zaburzenia gospodarki wodno-elektrolitowej i kwasowo zasadowej u pacjenta z ostrą niewydolnością nerek,
 - c) dostęp naczyniowy u pacjenta dializowanego ze wskazań ostrych — założenie cewnika Shaldona (przygotowanie pacjenta, zestawu), pielęgnacja cewnika (utrzymanie drożności, zapobieganie zakażeniom, zmiana opatrunku), usunięcie cewnika (technika i powikłania),
 - d) zastosowanie różnych technik dializacyjnych w leczeniu ostrej niewydolności nerek (specyfika, wskazania, odrębności i podobieństwa) — hemodializa, hemoperfuzja, hemofiltracja, plazmafereza,
 - e) zasady podawania antykoagulantów w trakcie różnych technik dializacyjnych,
 - f) podobieństwa i różnice zabiegów hemodializy ze wskazań ostrych i przewlekłych,
 - g) ostre powikłania dializy (zator powietrzny, zespół pierwszego użycia, hemoliza, hipokaliemia, hipotonia dializacyjna),
 - h) rola pielęgniarki w opiece nad pacjentem leczonym różnymi technikami dializacyjnymi;
- 6) opieka nad chorym nieprzytomnym:
 - a) przyczyny zaburzenia świadomości — ocena, postępowanie,
 - b) pielęgnowanie chorego nieprzytomnego — zapewnienie drożności dróg oddechowych, zapobieganie powikłaniom (odleżyny, odparzenia, choroba zakrzepowo-zatorowa, przykurcze, zniekształcenia w stawach),
 - c) odżywianie,
 - d) komunikowanie;
- 7) specyfika intensywnej opieki pielęgniarskiej na oddziale dziecięcym:
 - a) podstawy anatomiczno-fizjologiczne zagrożeń życia u dzieci,
 - b) przyczyny stanu zagrożenia życia u dzieci z chorobą układu oddechowego, krążenia, nerwowego oraz w zatruciach,
 - c) stany zagrożenia życia w okresie noworodkowym i niemowlęcym,
 - d) wyposażenie w sprzęt i aparaturę monitorującą dziecko;
- 8) opieka nad chorym w intensywnej terapii chirurgicznej:
 - a) stany zagrożenia życia w chirurgii,
 - b) opieka nad chorym z uszkodzeniami wielonarządowymi,

- c) opieka nad chorym po zabiegach operacyjnych na sercu, naczyniach krwionośnych i płucach leczonych na oddziale intensywnej opieki,
- d) opieka nad chorym oparzonym;
- 9) procedura stwierdzania śmierci pnia mózgu w świetle przepisów prawa;
- 10) wybrane zagadnienia z transplantologii:
 - a) podstawy prawne transplantologii w Polsce,
 - b) rodzaje przeszczepów,
 - c) przygotowanie dawcy i biorcy do przeszczepu narządu,
 - d) opieka nad chorym po przeszczepie serca, nerek i wątroby,
 - e) problemy psychospołeczne chorych po przeszczepie narządu;
- 11) rehabilitacja chorych na oddziale intensywnej opieki:
 - a) cele i zadania rehabilitacji, etapy rehabilitacji,
 - b) zasady rehabilitacji oddechowej (efektywne oddychanie, oklepywanie, rozprężanie płuc),
 - c) ćwiczenia usprawniające — czynne, bierne, ogólnokondycyjne,
 - d) podstawy rehabilitacji psychicznej i społecznej;
- 12) badanie elektrokardiograficzne serca i interpretacja zapisu pod kątem stanów zagrożenia życia¹⁾.
- 4) różnicować stany bezpośredniego zagrożenia życia;
- 5) omówić wskazania i przeciwwskazania do prowadzenia resuscytacji;
- 6) scharakteryzować procedury dotyczące stwierdzenia zgonu i śmierci pnia mózgu;
- 7) stosować schematy postępowania w wypadkach komunikacyjnych i katastrofach oraz środki łączności;
- 8) interpretować zagadnienia prawne dotyczące ochrony zdrowia, życia i zasady kodeksu etyki zawodowej;
- 9) przygotować i posługiwać się sprzętem stosowanym w ratownictwie medycznym;
- 10) posługiwać się sprzętem radiowo-komunikacyjnym;
- 11) komunikować się z poszkodowanym, rodziną i personelem w systemie ratownictwa;
- 12) zabezpieczyć poszkodowanego w miejscu wypadku i w czasie transportu;
- 13) stosować i nadzorować przestrzeganie zasad aseptyki i antyseptyki w warunkach doraźnej pomocy;
- 14) prowadzić i nadzorować dokumentację obowiązującą w pomocy doraźnej;
- 15) organizować i prowadzić szkolenia z zakresu ratownictwa dla pracowników medycznych.

MODUŁ III. RATOWNICTWO MEDYCZNE

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do aktywnego udziału lub koordynowania pracy w zintegrowanym systemie ratownictwa medycznego.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) omówić strukturę organizacyjną ratownictwa, sposoby powiadamiania, zakres kompetencji w zespole zintegrowanego systemu ratownictwa medycznego;
- 2) scharakteryzować sprzęt i aparaturę stosowaną w ratownictwie;
- 3) zróżnicować wyposażenie karetki reanimacyjnej (R) i karetki noworodkowej (N);

3. Treści nauczania:

- 1) zintegrowany system ratownictwa medycznego — organizacja łączności i powiadamiania;
- 2) sprzęt i aparatura stosowana w ratownictwie medycznym:
 - a) wyposażenie karetki reanimacyjnej (R) i noworodkowej (N),
 - b) zestaw reanimacyjny;
- 3) schematy postępowania w wypadkach komunikacyjnych i katastrofach masowych:
 - a) zasady kierowania akcją ratunkową,
 - b) ocena stanu ofiar zdarzenia,
 - c) priorytety w udzielaniu pomocy ofiarom zdarzenia,
 - d) zasady układania, przenoszenia i transportu poszkodowanych;
- 4) postępowanie przedszpitalne w stanach: nagłego zatrzymania krążenia, wstrząsu, zaburzeń rytmu i przewodnictwa, zawału serca, zatrucia, drgawek, śpiączki, oparzenia, hipotermii, utonięcia, urazu

¹⁾ Przy realizacji punktu 12 uczestnicy zobowiązani są do ukończenia kursu specjalistycznego „Wykonanie i interpretacja zapisu elektrokardiograficznego”. Ramowy program kursu opracowany został przez Centrum Kształcenia Podyplomowego Pielęgniarek i Położnych.

- wielonarządowego, porodu ulicznego, zagrożenia życia noworodka;
- 5) rola pielęgniarki w zintegrowanym systemie ratownictwa medycznego:
 - a) komunikowanie się w kontekście medycyny ratowniczej,
 - b) sposoby komunikowania się z osobami uczestniczącymi w sytuacjach zagrażających życiu osób bliskich,
 - c) komunikowanie się z osobami poszkodowanymi;
 - 6) specyfika działań ratowniczych u dzieci:
 - a) najczęstsze przyczyny stanów nagłych u dzieci,
 - b) dobór sprzętu i aparatury;
 - 7) ochrona zespołu ratowniczego i uczestników zdarzenia przed zakażeniem.

VI. Kwalifikacje kadry dydaktycznej

1. Organizator kształcenia zapewnia w przedmiotowej dziedzinie kształcenia wykładowców posiadających:

- 1) tytuł naukowy profesora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
 - 2) stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
 - 3) stopień naukowy doktora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów.
2. Wykładowcami mogą być osoby mające nie mniej niż pięcioletni staż zawodowy w dziedzinie będącej przedmiotem specjalizacji, doświadczenie dydaktyczne oraz spełniają co najmniej jeden z warunków:
- 1) posiadają tytuł zawodowy magistra pielęgniarstwa, magistra położnictwa;
 - 2) posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa anestezyjologicznego i intensywnej opieki lub w dziedzinie pokrewnej;
 - 3) posiadają specjalizację lekarską w dziedzinie medycyny odpowiadającą dziedzinie pielęgniarstwa będącej przedmiotem specjalizacji;
 - 4) posiadają ukończone studia wyższe na kierunku mającym zastosowanie w ochronie zdrowia lub inne kwalifikacje niezbędne do realizacji wybranych zagadnień.

Załącznik nr 14

RAMOWY PROGRAM BLOKU SPECJALISTYCZNEGO SPECJALIZACJI W DZIEDZINIE PIELĘGNIARSTWA ONKOLOGICZNEGO DLA PIELĘGNIAREK

I. Cel kształcenia

Przygotowanie pielęgniarki do pełnienia specjalistycznej, profesjonalnej opieki nad chorym z chorobą nowotworową.

II. Czas trwania specjalizacji

1. Łączna liczba godzin wynosi 980 godzin dydaktycznych.
2. Liczba godzin w bloku ogólnozawodowym wynosi 330 godzin.
3. Liczba godzin w bloku specjalistycznym wynosi 650 godzin, w tym w części teoretycznej 300 godzin, w części praktycznej 350 godzin.

III. Wykaz umiejętności będących przedmiotem kształcenia

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

1. Omówić kierunki rozwoju pielęgniarstwa onkologicznego.

2. Wyjaśnić rolę stowarzyszeń zawodowych w rozwoju pielęgniarstwa onkologicznego.
3. Scharakteryzować najczęściej występujące nowotwory w Polsce i na świecie.
4. Scharakteryzować organizację opieki nad chorym onkologicznie w Polsce i na świecie.
5. Omówić rolę pielęgniarki w „leczeniu” niekonwencjonalnym.
6. Omówić psychospołeczne i duchowe konsekwencje choroby nowotworowej.
7. Sformułować diagnozę pielęgniarstwa.
8. Planować opiekę pielęgniarstwa nad chorym i jego rodziną.
9. Propagować zachowania prozdrowotne.
10. Opracować i realizować programy edukacyjno-profilaktyczne.
11. Oceniać skuteczność podjętych działań.

12. Przygotować pacjenta do specjalistycznych badań diagnostycznych.

13. Scharakteryzować różne metody leczenia chorób nowotworowych.

14. Przygotować chorego z chorobą nowotworową do leczenia (chirurgicznego, promieniami, cytostatykami).

15. Pielęgnować chorego po zabiegu chirurgicznym, po radioterapii, po leczeniu cytostatykami.

16. Pielęgnować chorego z powikłaniami spowodowanymi leczeniem choroby nowotworowej.

17. Przedstawić stany naglące w onkologii.

18. Edukować pacjentów i ich rodziny w zakresie stosowania odpowiedniej diety.

19. Stosować rehabilitację i udogodnienia dostosowane do potrzeb chorego.

20. Wskazać zadania pielęgniarki w prowadzeniu różnego rodzaju rehabilitacji.

21. Mobilizować pacjenta do świadomego udziału w procesie leczniczo-pielęgnacyjnym.

22. Dobrać indywidualnie, zależnie od stanu pacjenta, właściwą technikę kontaktu terapeutycznego.

23. Wyznaczyć priorytety pielęgnacyjne w opiece paliatywnej.

24. Szanować przekonania religijne i kulturowe pacjenta.

25. Uczestniczyć w sprawowaniu opieki paliatywnej nad chorym i jego rodziną.

26. Omówić zasady zwalczania bólu nowotworowego.

27. Klasyfikować środki przeciwbólowe według zaleceń światowej organizacji zdrowia (WHO).

28. Wspomagać chorego w dążeniu do maksymalizacji jakości życia.

29. Opracować standardy praktyki zawodowej.

30. Planować własny rozwój zawodowy.

31. Uczestniczyć w kształceniu przeddyplomowym i podyplomowym pielęgniarek.

IV. Plan nauczania

Lp.	MODUŁ	Teoria — liczba godzin	STAŻ		Łączna liczba godzin
			placówka	liczba godzin	
I	Zaawansowana praktyka specjalistyczna	45	—	—	45
II	Profilaktyka i diagnostyka chorób nowotworowych	45	Poradnia onkologiczna Zakład diagnostyki	35 35	115
III	Pielęgnowanie chorego z chorobą nowotworową	120	Oddział chirurgii onkologicznej Oddział lub zakład radioterapii Oddział chemioterapii	70 35 35	260
IV	Rehabilitacja w onkologii	45	Zakład lub oddział rehabilitacji	70	115
V	Opieka paliatywna	45	Hospicjum lub oddział opieki paliatywnej Paliatywna opieka domowa	35 35	115
Łączna liczba godzin		300		350	650

IV. Program nauczania

MODUŁ I. ZAAWANSOWANA PRAKTYKA SPECJALISTYCZNA

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do roli lidera w zawodzie pielęgniarki onkologicznej.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) omówić kierunki rozwoju pielęgniarstwa onkologicznego;
- 2) wyjaśnić rolę stowarzyszeń zawodowych w rozwoju pielęgniarstwa onkologicznego;

- 3) omówić organizację opieki pielęgniarskiej w onkologii;
 - 4) podejmować etyczne decyzje w sprawowaniu opieki nad chorym z chorobą nowotworową;
 - 5) współpracować w zespole interdyscyplinarnym;
 - 6) być wiarygodną;
 - 7) oszacować koszty świadczeń pielęgnacyjnych;
 - 8) wyjaśnić rolę pielęgniarki w „leczeniu” niekonwencjonalnym;
 - 9) opracować i wdrażać standardy opieki pielęgniarskiej;
 - 10) oceniać i analizować standardy;
 - 11) ocenić jakość świadczeń pielęgnacyjnych;
 - 12) opracować programy profilaktyki chorób nowotworowych;
 - 13) przygotować i realizować program adaptacji zawodowej;
 - 14) organizować i realizować różne formy doskonalenia zawodowego;
 - 15) pozyskiwać różnorodne organizacje (rządowe i pozarządowe) do działań profilaktycznych i podniesienia kultury zdrowotnej w środowisku działania.
- 3. Treści nauczania:**
- 1) rozwój pielęgniarstwa onkologicznego:
 - a) kierunki rozwoju pielęgniarstwa onkologicznego,
 - b) stowarzyszenia zawodowe i ich rola w rozwoju pielęgniarstwa onkologicznego,
 - c) zagadnienia dotyczące przebiegu choroby nowotworowej;
 - 2) aktywność zawodowa pielęgniarek onkologicznych:
 - a) inicjatywy w ramach samorządu zawodowego, organizacji i stowarzyszeń zawodowych,
 - b) inicjatywy zmian organizacyjnych w opiece onkologicznej,
 - c) pozyskiwanie osób i instytucji na rzecz walki z rakiem,
 - d) czynny udział w realizacji zadań wynikających z „Narodowego Programu Walki z Rakiem”;
 - 3) organizacja opieki onkologicznej:
 - a) cele, zadania i struktura organizacyjna różnorodnych form opieki onkologicznej,
 - b) koszty świadczeń pielęgniarstwach;
 - 4) współpraca w zespole:
 - a) podejmowanie inicjatyw pielęgniarstwach,
 - b) podejmowanie inicjatyw organizacyjnych;
 - 5) etyka w onkologicznej opiece pielęgniarstwach:
 - a) postawa wiarygodności (niepalenie papierosów),
 - b) rozumienie sytuacji chorego z chorobą nowotworową,
 - c) poszanowanie mienia;
 - 6) postęp medycyny w leczeniu chorób nowotworowych: przeszczep szpiku, antybiotykoterapia zakażeń, nowości w farmakoterapii (nowe leki), laseroterapia;
 - 7) udział pielęgniarki w badaniach klinicznych;
 - 8) niekonwencjonalne metody „leczenia” w onkologii:
 - a) rodzaje i przyczyny upowszechniania,
 - b) znaczenie dla psychiki pacjenta i jego rodziny,
 - c) niebezpieczeństwa wynikające z ich stosowania;
 - 9) standardy opieki onkologicznej: budowanie, ocena i analiza, modyfikowanie standardu;
 - 10) ocena jakości opieki pielęgniarstwach w onkologii:
 - a) system zapewnienia jakości w opiece onkologicznej,
 - b) metody rozwiązywania problemów poprawy jakości,
 - c) pomiar i monitorowanie jakości;
 - 11) edukacja pielęgniarek w okresie adaptacji zawodowej;
 - 12) organizacja i realizacja różnorodnych form doskonalenia zawodowego.
- MODUŁ II. PROFILAKTYKA I DIAGNOSTYKA CHOROÓB NOWOTWOROWYCH**
- 1. Cel modułu**
- Przygotowanie pielęgniarki do pełnienia roli lidera w profilaktyce i diagnostyce chorób nowotworowych.
- 2. Wykaz umiejętności wynikowych**
- W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:
- 1) omówić epidemiologię chorób nowotworowych;
 - 2) scharakteryzować rolę pielęgniarki w obniżaniu wskaźnika zachorowalności;
 - 3) propagować kulturę zdrowotną w środowisku;
 - 4) scharakteryzować czynniki ryzyka rozwoju chorób nowotworowych;

- 5) planować, budować i realizować programy profilaktyczne;
- 6) oceniać zrealizowane programy profilaktyczne dotyczące chorób nowotworowych;
- 7) konstruować i prowadzić programy edukacyjne;
- 8) objaśniać pacjentowi proces diagnozowania;
- 9) wskazać rolę pielęgniarki w diagnozowaniu choroby nowotworowej;
- 10) ocenić zaawansowanie choroby nowotworowej według skali tumor-node-metastasis (TNM);
- 11) wykorzystać wiedzę do efektywnej opieki pielęgniarskiej;
- 12) wskazać rolę pielęgniarki w podnoszeniu jakości opieki w profilaktyce i leczeniu choroby nowotworowej.

3. Treści nauczania:

- 1) epidemiologia chorób nowotworowych:
 - a) chorobowość,
 - b) umieralność,
 - c) konsekwencje chorób nowotworowych;
- 2) rola i zadania pielęgniarki w obniżaniu wskaźnika zachorowalności;
- 3) szerzenie kultury zdrowotnej w środowisku;
- 4) czynniki ryzyka chorób nowotworowych (fizyczne, chemiczne, genetyczne i inne);
- 5) profilaktyka chorób nowotworowych:
 - a) pierwotna (akcja antynikotynowa, edukacja w zakresie racjonalnego odżywiania),
 - b) wtórna (czynne poradnictwo ukierunkowane na grupy ryzyka);
- 6) budowa i realizacja programów profilaktycznych chorób nowotworowych;
- 7) ocena praktyczna realizacji programów profilaktycznych dotyczących chorób nowotworowych;
- 8) rola i zadania pielęgniarki w wykrywaniu choroby nowotworowej;
- 9) diagnozowanie w zależności od umiejscowienia choroby w:
 - a) obrębie głowy i szyi,
 - b) gruczole tarczycy,
 - c) obrębie klatki piersiowej,
 - d) gruczole piersiowym,
 - e) przewodzie pokarmowym,
 - f) układzie moczowym,

- g) narządach płciowych żeńskich,
- h) układzie chłonnym,
- i) tkankach miękkich i kościach;

- 10) rola i zadania pielęgniarki w diagnozowaniu choroby nowotworowej;
- 11) ocena zaawansowania choroby nowotworowej według skali TNM;
- 12) rola i zadania pielęgniarki w podnoszeniu jakości opieki, w profilaktyce i leczeniu choroby nowotworowej.

MODUŁ III. PIELĘGNOWANIE CHOROGE Z CHOROBAJĄ NOWOTWOROWĄ

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do sprawowania specjalistycznej opieki nad pacjentem z chorobą nowotworową i jego rodziną.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) przygotować psychicznie i fizycznie chorego do zabiegu chirurgicznego poszczególnych narządów;
- 2) pielęgnować chorego po zabiegach chirurgicznych w obrębie głowy i szyi;
- 3) pielęgnować chorego po zabiegach chirurgicznych w obrębie klatki piersiowej;
- 4) pielęgnować chorego po zabiegach chirurgicznych w obrębie piersi;
- 5) pielęgnować chorego po zabiegach chirurgicznych w obrębie przewodu pokarmowego;
- 6) pielęgnować chorego po zabiegach chirurgicznych w obrębie układu moczowego;
- 7) pielęgnować chorego po amputacji kończyn;
- 8) omówić znaczenie drenażu stosowanego po operacjach w obrębie klatki piersiowej;
- 9) scharakteryzować specyfikę pielęgnowania chorych leczonych operacyjnie;
- 10) pielęgnować chorego po operacjach odtwórczych;
- 11) przygotować chorego do życia w zmienionych warunkach po operacji;
- 12) przygotować pacjenta do aktywnego współdziałania w rehabilitacji oraz w dalszym leczeniu;
- 13) prowadzić edukację pacjenta i jego rodziny ukierunkowaną na samoopiekę;
- 14) scharakteryzować rodzaje i cele radioterapii;

- 15) przygotować psychicznie i fizycznie chorego do leczenia promieniami;
- 16) omówić specyfikę pielęgnacji chorego leczonego promieniami;
- 17) scharakteryzować objawy uboczne leczenia promieniami;
- 18) scharakteryzować specjalne formy chemioterapii;
- 19) pielęgnować chorego leczonego cytostatykami;
- 20) omówić uboczne działania cytostatyków;
- 21) edukować chorego w zakresie żywienia w trakcie leczenia chirurgicznego, promieniami, chemioterapią;
- 22) edukować pacjenta i jego rodzinę w zakresie odpowiedniego żywienia w trakcie i po leczeniu;
- 23) scharakteryzować stany naglące w onkologii.

3. Treści nauczania:

- 1) opieka nad pacjentem leczonym chirurgicznie:
 - a) przygotowanie psychiczne i fizyczne chorego do zabiegu chirurgicznego poszczególnych narządów,
 - b) pielęgnowanie chorego po zabiegu operacyjnym w obrębie głowy i szyi,
 - c) specyfika pielęgnowania chorego z nowotworami poszczególnych narządów, w tym wargi, jamy ustnej, kości i chrząstki stawowej, skóry, oka, mózgu i innych części systemu nerwowego, gruczołów wydzielania wewnętrznego, szpiku kostnego, gruczołu sutkowego,
 - d) pielęgnowanie chorego po zabiegu operacyjnym w obrębie klatki piersiowej (rodzaje drenażu — opadowy, ssący),
 - e) pielęgnowanie chorego po zabiegu operacyjnym w obrębie przewodu pokarmowego,
 - f) pielęgnowanie chorego z tracheostomią,
 - g) pielęgnowanie chorego ze stomią,
 - h) pielęgnowanie chorego po zabiegu operacyjnym narządu rodnego,
 - i) pielęgnowanie chorego po zabiegu operacyjnym w obrębie układu moczowego,
 - j) pielęgnowanie chorego po amputacji kończyny;
- 2) specyfika pielęgnowania chorych leczonych chirurgicznie:
 - a) wsparcie psychiczne chorego,
 - b) tlenoterapia (procent saturacji),
 - c) podawanie leków przeciwbólowych z wyprzedzeniem,
 - d) pielęgnowanie chorego z drenażem,
 - e) podawanie hiperalimentacji;
- 3) pielęgnowanie chorego po operacjach odtworczych — obserwacja odroczonego płata (pod kątem zabarwienia, ucieplenia, gry naczyńowej);
- 4) edukacja chorego w zakresie sposobu żywienia w trakcie leczenia operacyjnego;
- 5) rehabilitacja po zabiegu operacyjnym — rola i zadania pielęgniarki;
- 6) rodzaje radioterapii (zewnętrzna, wewnętrzna, teleterapia);
- 7) cele radioterapii:
 - a) łagodzenie lub zniesienie bólu,
 - b) zahamowanie krwawienia,
 - c) gojenie owrzodzeń,
 - d) odbarczenie zespołu żyły próżnej górnej,
 - e) zmniejszenie ciśnienia śródczaszkowego,
 - f) zmniejszanie dolegliwości przy przerzutach do kości;
- 8) opieka nad pacjentem leczonym promieniami:
 - a) przygotowanie chorego do leczenia radioterapią (psychiczne, fizyczne),
 - b) pielęgnowanie chorego w trakcie radioterapii;
- 9) specyfika pielęgnacji chorego leczonego promieniami:
 - a) pielęgnacja błony śluzowej jamy ustnej,
 - b) dobór diety (ilość przyjmowanych płynów),
 - c) higiena ciała,
 - d) kontrola wypróżniania,
 - e) edukacja chorego w zakresie samoopieki;
- 10) objawy uboczne leczenia promieniami:
 - a) ze strony skóry,
 - b) ze strony układu pokarmowego,
 - c) popromienne zapalenie płuc,
 - d) uszkodzenie mięśnia sercowego,
 - e) inne;
- 11) edukacja chorego w zakresie sposobu żywienia w trakcie leczenia promieniami;
- 12) rola pielęgniarki w edukowaniu rodziny do opieki nad chorym po zakończeniu leczenia;
- 13) opieka nad chorym leczonym chemioterapią:
 - a) przygotowanie chorego do leczenia cytostatykami (psychiczne, fizyczne, farmakologiczne),
 - b) pielęgnacja chorego z założonym portem naczyniowym,
 - c) pielęgnowanie chorego leczonego cytostatykami,
 - d) rola pielęgniarki w zapobieganiu powikłaniom;

- 14) specjalne formy chemioterapii:
 - a) dokanałowa,
 - b) dojamowa;
- 15) uboczne działania leczenia cytostatykami:
 - a) zaburzenia ze strony układu pokarmowego,
 - b) wypadanie włosów,
 - c) łagodzenie objawów,
 - d) problemy pielęgnacyjne;
- 16) toksyczność cytostatyków dla personelu:
 - a) edukacja personelu,
 - b) bezpieczne przygotowanie roztworów,
 - c) ochrona personelu w ciąży;
- 17) edukacja chorego w zakresie sposobu żywienia w trakcie leczenia cytostatykami;
- 18) stany naglące w onkologii — postępowanie:
 - a) zespół żyły głównej górnej,
 - b) tamponada serca,
 - c) popromienne zapalenie płuc,
 - d) krwotok z płuc,
 - e) ostra niewydolność płuc,
 - f) ostra niewydolność oddechowa,
 - g) wzrost ciśnienia śródczaszkowego,
 - h) złamania patologiczne spowodowane przerzutami do kości,
 - i) zespół wykrzepiania śródnaczyniowego,
 - j) leukostaza (zwiększenie lepkości krwi),
 - k) niedrożność przewodu pokarmowego.

MODUŁ IV. REHABILITACJA W ONKOLOGII

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do współuczestnictwa w rehabilitacji i usprawnianiu pacjentów z chorobą nowotworową.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) scharakteryzować rehabilitację w onkologii;
- 2) stosować rehabilitację psychospołeczną w zależności od potrzeb chorego;
- 3) wypracować u chorego pozytywne nastawienie do aktywności zawodowej;
- 4) scharakteryzować rolę pielęgniarki w procesie rehabilitacji chorych leczonych z powodu nowotworu;

- 5) dobrać właściwe sposoby usprawniania w zależności od rodzaju leczenia i stanu chorego;
- 6) uczestniczyć w rehabilitacji chorych przed i po operacjach odtwórczych;
- 7) oceniać skuteczność podejmowanych przez pielęgniarki działań rehabilitacyjnych;
- 8) instruować pacjentów i ich rodziny w zakresie sposobów usprawniania oraz korzystania ze sprzętu pomocniczego i rehabilitacyjnego;
- 9) uczestniczyć w rehabilitacji niedowładów i porażń powstałych w wyniku leczenia choroby nowotworowej;
- 10) współpracować z fizjoterapeutą i innymi członkami zespołu terapeutycznego w zakresie rehabilitacji chorych.

3. Treści nauczania:

- 1) rehabilitacja w onkologii:
 - a) fizyczna (ćwiczenia bierne, czynne, czynne z oporem, pozycje ułożeniowe, nauka wykorzystania sytuacji do wykonywania ćwiczeń),
 - b) psychospołeczna (wypracowanie chęci powrotu do rodziny i środowiska),
 - c) zawodowa (wzbudzanie motywacji powrotu do aktywności zawodowej);
- 2) rehabilitacja chorych po leczeniu nowotworów w obrębie głowy i szyi:
 - a) usprawnianie mięśni mimicznych,
 - b) leczenie zaburzeń mowy,
 - c) nauka zastępczej mowy przełykowej;
- 3) rehabilitacja przed i po leczeniu raka gruczołu piersiowego:
 - a) przed operacją (nauka ćwiczeń i właściwego układania kończyny po stronie operowanej),
 - b) po operacji (ćwiczenia oddechowe, ćwiczenia obręczy barkowej po stronie operowanej, profilaktyka przeciwobrzękowa, protezowanie, korygowanie wad postawy);
- 4) rehabilitacja chorych leczonych z powodu nowotworów płuc:
 - a) przed operacją (ćwiczenia oddechowe poprawiające mechanikę oddychania, wywoływanie kaszlu),
 - b) po operacji (ćwiczenia kaszlu i odkrztuszania, drenaż ułożeniowy),
 - c) w trakcie radioterapii (ćwiczenia poprawiające wentylację i wydolność oddechową),
 - d) w trakcie chemioterapii (ćwiczenia poprawiające wentylację oddechową);

- 5) rehabilitacja po zabiegach w obrębie jamy brzusznej:
 - a) ćwiczenia oddechowe,
 - b) ćwiczenia kończyn dolnych,
 - c) pozycje ułożeniowe,
 - d) ćwiczenia mięśni tułowia;
- 6) rehabilitacja chorych leczonych z powodu guzów tkanek miękkich i kości:
 - a) ćwiczenia oddechowe,
 - b) wczesne uruchomienie i pionizacja,
 - c) hartowanie i protezowanie kikuta,
 - d) nauka chodzenia,
 - e) nauka funkcji zastępczej amputowanej kończyny górnej,
 - f) ćwiczenia ogólnokondycyjne;
- 7) rehabilitacja chorych przed i po operacjach odtwórczych:
 - a) przed operacją (przygotowanie mięśni i miejsc biórczych),
 - b) po operacji (rehabilitacja miejsca rekonstrukcji, rehabilitacja w miejscu biórczym);
- 8) rehabilitacja niedowładów i porażień występujących w następstwie zabiegów operacyjnych, chemioterapii i radioterapii.
- 9) szanować prywatność pacjenta;
- 10) wyrażać szacunek dla życia i akceptować śmierć;
- 11) rozumieć zmienność zachowań chorego i jego rodziny;
- 12) prowadzić rozmowy z pacjentem lub rodziną na temat śmierci;
- 13) omówić koszty i efekty leczenia;
- 14) respektować prawo chorego do najlepszej opieki;
- 15) klasyfikować środki przeciwbólowe według zaleceń Światowej Organizacji Zdrowia (WHO);
- 16) przedstawić zasady podawania środków przeciwbólowych;
- 17) scharakteryzować drogi podawania stosowanych leków;
- 18) szanować przekonania religijne i kulturowe pacjenta;
- 19) pielęgnować chorego z przetoką i stomią;
- 20) zapobiegać powstawaniu odleżyn;
- 21) zapobiegać obrzękom;
- 22) stosować drenaż ułożeniowy;
- 23) pielęgnować skórę;
- 24) wspomagać chorego w dążeniu do dobrej jakości życia;

MODUŁ V. OPIEKA PALIATYWNA

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do sprawowania profesjonalnej opieki paliatywnej.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) określić specyfikę opieki paliatywnej;
- 2) wykazać szczególne znaczenie etycznych zachowań w opiece paliatywnej;
- 3) wyznaczyć priorytety pielęgnacyjne w opiece paliatywnej;
- 4) zapewnić choremu ciągłość opieki paliatywnej;
- 5) ocenić wiedzę chorego na temat własnej choroby;
- 6) przekazywać niepomysłne informacje w opiece paliatywnej;
- 7) wzmacniać potrzebę niezależności chorego;
- 8) przewidywać reakcje chorego i jego rodziny oraz reagować stosownie do sytuacji;

- 25) wskazać lub zorganizować różne formy pomocy socjalno-bytowej;
- 26) współpracować z pracownikami podstawowej opieki zdrowotnej.

3. Treści nauczania:

- 1) opieka paliatywna, jej zakres i organizacja:
 - a) filozofia i etyka w opiece paliatywnej,
 - b) formy opieki (stacjonarna, domowa, dzienna);
- 2) priorytety w opiece nad pacjentem:
 - a) niwelowanie bólu,
 - b) pielęgnowanie w dusznościach,
 - c) zapobieganie powstawaniu odleżyn,
 - d) higiena ciała,
 - e) zapobieganie zaburzeniom ze strony układu pokarmowego,
 - f) wsparcie duchowe, psychiczne i socjalne;
- 3) zadania pielęgniarki w opiece paliatywnej nad chorym z zaawansowaną chorobą nowotworową:
 - a) prawa chorego i jego rodziny — pielęgniarka doradca i rzecznikiem praw chorego,
 - b) ocena potrzeb pielęgnacyjnych;

- 4) interdyscyplinarny zespół opieki paliatywnej, skład i zadania;
- 5) zasady współpracy z podstawową opieką zdrowotną;
- 6) ból w opiece paliatywnej: rozpoznawanie somatycznych objawów bólu, sposoby zmniejszania dolegliwości bólowych, standardy leczenia bólu;
- 7) jakość życia w opiece terminalnej: optymalna jakość życia, asystowanie i współodczuwanie, pomoc duchowa, towarzyszenie w umieraniu;
- 8) wsparcie psychospołeczne i duchowe rodziny w okresie umierania i żałoby.

VI. Kwalifikacje kadry dydaktycznej

1. Organizator kształcenia zapewnia w przedmiotowej dziedzinie kształcenia wykładowców posiadających:

- 1) tytuł naukowy profesora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;

- 2) stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
- 3) stopień naukowy doktora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów.

2. Wykładowcami mogą być osoby mające nie mniej niż pięcioletni staż zawodowy w dziedzinie będącej przedmiotem specjalizacji, doświadczenie dydaktyczne oraz spełniają co najmniej jeden z warunków:

- 1) posiadają tytuł zawodowy magistra pielęgniarstwa;
- 2) posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa onkologicznego lub w dziedzinie pokrewnej;
- 3) posiadają specjalizację lekarską w dziedzinie medycyny odpowiadającą dziedzinie pielęgniarstwa będącej przedmiotem specjalizacji;
- 4) posiadają ukończone studia wyższe na kierunku mającym zastosowanie w ochronie zdrowia lub inne kwalifikacje niezbędne do realizacji wybranych zagadnień.

Załącznik nr 15

RAMOWY PROGRAM BLOKU SPECJALISTYCZNEGO SPECJALIZACJI W DZIEDZINIE PIELĘGNIARSTWA PSYCHIATRYCZNEGO DLA PIELĘGNIAREK

I. Cel kształcenia

Uzyskanie przez pielęgniarkę specjalistycznych kwalifikacji w dziedzinie pielęgniarstwa psychiatrycznego i uzyskanie tytułu specjalisty w tej dziedzinie.

II. Czas trwania specjalizacji

1. Łączna liczba godzin wynosi 1190 godzin dydaktycznych.
2. Liczba godzin w bloku ogólnozawodowym wynosi 330 godzin.
3. Liczba godzin w bloku specjalistycznym wynosi 860 godzin, w tym w części teoretycznej 330 godzin, w części praktycznej 560 godzin.

III. Wykaz umiejętności będących przedmiotem kształcenia

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

1. Komunikować się z pacjentem, jego rodziną, zespołem terapeutycznym, inną grupą.
2. Dostosować zakres, charakter i formę przekazywanych informacji do stanu pacjenta.

3. Kształtować umiejętność pacjenta do nawiązywania i podtrzymywania kontaktów z innymi ludźmi.

4. Wykonać badanie fizykalne pacjenta.

5. Kierować na badania diagnostyczne lub pobierać materiały do badań diagnostycznych.

6. Zapobiec sytuacjom zagrażającym życiu.

7. Podjąć działania ratownicze w sytuacjach zagrażających życiu.

8. Przewidzieć i rozpoznać sytuację trudną.

9. Decydować i podejmować działania w sytuacji trudnej.

10. Kształtować umiejętność radzenia sobie w sytuacjach trudnych.

11. Uszanować godność osobistą pacjenta w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa jego lub otoczenia.

12. Zapewnić bezpieczeństwo pacjentowi, jego otoczeniu i sobie.

13. Udzielić pomocy psychologicznej w sytuacji kryzysowej.

14. Zdecydować o zakresie i charakterze opieki.
15. Dobrać model opieki pielęgniarskiej do stanu pacjenta.
16. Stworzyć ofertę usług pielęgniarskich w oparciu o wybrany model pielęgnowania.
17. Ocenić trafność celów i planów działań pielęgniarskich.
18. Rozpoznać zapotrzebowanie na opiekę nieprofesjonalną.
19. Dostosować wymiar i zakres zapotrzebowania na wsparcie.
20. Określić zakres samodzielności pacjenta dotyczącej samoobsługi.
21. Doradzać w procesie uczenia samoobsługi i czynności życia codziennego.
22. Uczyć samoobsługi i czynności życia codziennego.
23. Kształtować świadomy udział pacjenta w procesie leczenia.
24. Uczyć samoobserwacji objawów choroby.
25. Rozpoznać stan psychiczny pacjenta w sytuacjach nietypowych.
26. Interpretować ukryty sens objawów psychopatologicznych na potrzeby opieki pielęgniarskiej.
27. Diagnozować wczesne przejawy zaburzeń rozwoju.
28. Promować zdrowie psychiczne.
29. Ocenić warunki zabawy i nauki w aspekcie zasad higieny psychicznej.
30. Analizować deficyty, potrzeby i możliwości pacjenta na potrzeby rehabilitacji.
31. Prowadzić psychoedukację chorych z zaburzeniami psychicznymi i uzależnieniami oraz ich rodzin.
32. Prowadzić rehabilitację podopiecznych z zaburzeniami psychicznymi.
33. Integrować społeczność terapeutyczną.
34. Współpracować w zespole terapeutycznym.
35. Rejestrować, oceniać, uogólniać i upowszechniać wyniki swojej pracy.
36. Dobrać osoby, metody i środki do realizacji działań pielęgniarskich.
37. Konstruować narzędzia pomiaru do badania jakości pracy pielęgniarskiej.
38. Konstruować programy doskonalenia (formułować cele kształcenia, dobierać metody, formy i treści kształcenia do celów, ocenić stopień osiągnięcia celów, analizować wyniki procesu kształcenia).
39. Planować i realizować plan własnego rozwoju zawodowego.
40. Ocenić jakość i skuteczność działań zespołu pielęgniarskiego.
41. Formułować, wdrażać i modyfikować standardy opieki nad pacjentem.
42. Interpretować akty prawne i stosować je do aktualnej sytuacji.

IV. Plan nauczania

Lp.	MODUŁ	Liczba godzin
I	Komunikowanie w psychiatrii	45
II	Zdrowie psychiczne	45
III	Klinika w psychiatrii	45
IV	Sytuacje kryzysowe i zagrożenia życia w psychiatrii	30
V	Teorie pielęgnowania w pielęgniarstwie psychiatrycznym	60
VI	Rehabilitacja psychiatryczna	30
VII	Metody leczenia w psychiatrii	45
Teoria — liczba godzin		300

Lp.	STAŻ	Liczba godzin
I	Oddział psychiatryczny dla dorosłych	70
II	Oddział psychiatryczny dla dzieci i młodzieży	70
III	Oddział dzienny	70
IV	Oddział terapeutyczny (prowadzący psychoterapię)	105
V	Placówka terapii uzależnień	70
VI	Oddział (zespół) leczenia środowiskowego	70
VII	Oddział psychogeriatry (lub zakład opiekuńczo-leczniczy)	35
VIII	Oddział rehabilitacji psychiatrycznej	70
Staż — liczba godzin		560

V. Program nauczania

MODUŁ I. KOMUNIKOWANIE W PSYCHIATRII

1. Cel modułu

Pogłębienie i rozszerzenie wiedzy na temat zasad komunikowania się i rodzaju barier w komunikowaniu się z pacjentem z zaburzeniami psychicznymi, jak również nabycie umiejętności stosowania technik terapeutycznych w kontakcie z chorym.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) diagnozować bariery w komunikowaniu się z chorym psychicznie;
- 2) analizować emocje i zachowania własne oraz pacjenta;
- 3) komunikować się z człowiekiem chorym, jego rodziną, zespołem terapeutycznym w sytuacjach trudnych;
- 4) radzić sobie z barierami w komunikowaniu się z pacjentem;
- 5) nawiązać, podtrzymać, pogłębić i zakończyć relację terapeutyczną z pacjentem w sytuacji trudnej;
- 6) zastosować właściwe techniki (zachowania) w relacji terapeutycznej z pacjentem;
- 7) eliminować jatropatogenię w zachowaniach personelu;
- 8) przygotować i przekazać pacjentowi lub jego rodzinie porady dotyczące komunikowania się z innymi.

3. Treści nauczania:

- 1) specyfika kontaktu z pacjentem z zaburzeniami psychicznymi:

- a) rodzaje barier — związane z osobą pacjenta, pielęgniarki, z warunkami kontaktu,
 - b) zachowania terapeutyczne,
 - c) zachowania nieterapeutyczne,
 - d) wpływ sytuacji trudnej na komunikowanie się,
 - e) przeciwdziałanie jatropatogenii;
- 2) komunikowanie się z pacjentem i wywiad pielęgniarski:
 - a) techniki komunikowania się w sytuacjach trudnych,
 - b) diagnozowanie mechanizmów obronnych osobowości,
 - c) modyfikacja wywiadu w zależności od wieku i poziomu rozwoju pacjenta,
 - d) postępowanie z osobami z różnymi rodzajami zaburzeń psychicznych,
 - e) przygotowanie pacjentów do komunikowania się z innymi osobami.

MODUŁ II. ZDROWIE PSYCHICZNE

1. Cel modułu

Zdobycie wiedzy i umiejętności umożliwiających określenie potrzeb i oczekiwań odbiorców w zakresie zdrowia psychicznego, pozwalających realizować i koordynować działania promujące zdrowie psychiczne, realizować i koordynować działania profilaktyczne, zgodnie ze stopniami profilaktyki oraz konstruować programy promocyjne i profilaktyczne.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) interpretować podstawowe pojęcia związane z normą, zdrowiem, zdrowiem psychicznym, promocją zdrowia, prewencją i edukacją zdrowotną;

- 2) rozpoznawać potrzeby w zakresie promocji zdrowia psychicznego;
- 3) określić oczekiwania odbiorców programów promocyjnych, profilaktycznych, psychoedukacyjnych;
- 4) wykorzystywać środki masowego przekazu w promocji zdrowia;
- 5) propagować styl życia wspierający zdrowie psychiczne;
- 6) podejmować działania z zakresu promocji zdrowia i prewencji zaburzeń psychicznych;
- 7) kształtować umiejętność radzenia sobie ze stresem;
- 8) współdziałać z przedstawicielami różnych dziedzin w zakresie promocji zdrowia psychicznego i profilaktyki zaburzeń psychicznych.

3. Treści nauczania:

- 1) pojęcie normy i patologii w psychiatrii:
 - a) zależności między pojęciami: normy, zdrowia, zdrowia psychicznego, zaburzeń psychicznych, choroby psychicznej, przewlekłej choroby psychicznej,
 - b) definicje i koncepcje zdrowia psychicznego i konsekwencje ich przyjęcia,
 - c) tolerancja a pojęcia normy i zdrowia psychicznego,
 - d) potrzeby jednostki, rodziny i innych grup w zakresie zdrowia psychicznego;
- 2) promocja zdrowia psychicznego i profilaktyka zaburzeń psychicznych:
 - a) definicje, cele i strategie działania w zakresie promocji zdrowia,
 - b) definicje, cele i strategie działania w zakresie profilaktyki zaburzeń psychicznych,
 - c) systemy wsparcia jednostek, rodzin i społeczności,
 - d) cele strategii Światowej Organizacji Zdrowia w zakresie zdrowia psychicznego,
 - e) ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. Nr 111, poz. 535, z późn. zm.) i akty wykonawcze do ustawy,
 - f) programy promocyjne i profilaktyczne,
 - g) planowanie, organizowanie i ocena działań promocyjnych i profilaktycznych,
 - h) rola środków masowego przekazu w promocji zdrowia,
 - i) edukacja zdrowotna, psychoedukacja.

MODUŁ III. KLINIKA W PSYCHIATRII

1. Cel modułu

Uzupełnienie wiedzy w zakresie psychopatologii chorób psychicznych.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) określić kryteria diagnozowania zaburzeń rozwoju;
- 2) rozumieć mechanizmy patogenicznego działania rodziny na dziecko;
- 3) określić sytuację rodzinną dziecka lub dorastającego;
- 4) wyodrębnić specyficzne cechy zaburzeń psychotycznych u dziecka i dorastającego;
- 5) rozpoznawać objawy zwiastujące psychozę i pogorszenie stanu psychicznego pacjenta;
- 6) interpretować objawy i zespoły psychopatologiczne na potrzeby opieki pielęgniarskiej;
- 7) wymienić czynniki sprzyjające powstaniu zaburzeń nerwicowych;
- 8) scharakteryzować zaburzenia nerwicowe;
- 9) rozpoznać problemy chorego ze zmianami otępiennymi;
- 10) omówić psychologiczne mechanizmy zachowania się chorych otępiatych;
- 11) rozpoznać objawy i specyficzne powikłania wywołane używaniem alkoholu i środków psychoaktywnych;
- 12) pomóc osobie uzależnionej w wyborze terapii.

3. Treści nauczania:

- 1) etiopatogeneza zaburzeń psychicznych:
 - a) czynniki genetyczne, zmiany czynności mózgu w następstwie różnych czynników etiologicznych, czynniki psychospołeczne,
 - b) zaburzenia psychosomatyczne,
 - c) rodzina jako system: cykl życia rodzinnego, struktura rodziny, komunikacja i procesy emocjonalne w rodzinie, patologia rodziny;
- 2) zaburzenia psychiczne wieku rozwojowego:
 - a) zaburzenia emocjonalne: lęk przed separacją w dzieciństwie, zaburzenia lękowe w postaci fobii, lęk społeczny,
 - b) zaburzenia zachowania i emocji rozpoczynające się w dzieciństwie i wieku młodzieńczym: moczenie mimowolne, zanieczyszczanie się kałem, zaburzenia odżywiania i picia,

- c) całościowe zaburzenia rozwojowe — autyzm dziecięcy,
 - d) upośledzenie umysłowe,
 - e) tiki,
 - f) zaburzenia hiperkinetyczne: zaburzenia aktywności i uwagi, hiperkinetyczne zaburzenia zachowania,
 - g) zaburzenia funkcjonowania społecznego,
 - h) kryzys okresu dorastania,
 - i) zaburzenia zachowania,
 - j) zaburzenia obsesyjno-kompulsyjne,
 - k) zaburzenia dysocjacyjne (konwersyjne),
 - l) zaburzenia odżywiania się: jadłowstręt psychiczny (anorexia nervosa), żarłoczność psychiczna (bulimia nervosa),
 - m) dystymia,
 - n) schizofrenia u dzieci i młodzieży;
- 3) zaburzenia psychiczne wieku dorosłego:
- a) schizofrenia,
 - b) zaburzenia nastroju: zaburzenia afektywne dwubiegunowe, depresja, mania, zaburzenia nerwicowe (zaburzenia lękowe w postaci fobii, reakcja na ciężki stres),
 - c) zaburzenia hipochondryczne, neurastenia,
 - d) specyficzne zaburzenia osobowości: osobowość paranoiczna, schizoidalna, dysocjalna, chwiejna emocjonalnie (typ impulsywny, typ borderline), anankastyczna, lękliwa;
- 4) zaburzenia psychiczne wieku podeszłego:
- a) sytuacja demograficzna w kraju i w regionie oraz jej wpływ na epidemiologię zaburzeń psychicznych wieku podeszłego,
 - b) otępienie w chorobie Alzheimera,
 - c) zaburzenia nastroju w wieku podeszłym,
 - d) depresje wieku podeszłego;
- 5) uzależnienia:
- a) pojęcie uzależnienia,
 - b) teorie rozwoju uzależnienia,
 - c) zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania spowodowane używaniem alkoholu: zespół abstynencyjny, ostre i przewlekłe psychozy alkoholowe,
 - d) zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania spowodowane używaniem leków uspokajających i nasennych, substancji halucynogennych, opiatów, amfetaminy i lotnych rozpuszczalników,
 - e) oferty terapeutyczne dla osób uzależnionych,

- f) detoksykacja,
- g) leczenie odwykowe.

MODUŁ IV. SYTUACJE KRYZYSOWE I ZAGROŻENIA ŻYCIA W PSYCHIATRII

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do udzielania pomocy psychologicznej w sytuacjach trudnych i zagrożeniach życia w psychiatrii oraz wskazanie sposobów przeciwdziałania problemom psychologicznym osoby udzielającej pomocy.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) zastosować elementy pomocy psychologicznej w sytuacji kryzysowej;
- 2) określić sytuacje zagrażające życiu pacjenta;
- 3) rozpoznać zagrożenia życia we właściwym czasie, by można było podjąć działania zabezpieczające;
- 4) chronić pacjenta, u którego istnieje ryzyko zagrożenia życia;
- 5) uświadomić sobie własne negatywne reakcje i radzić sobie z tymi reakcjami;
- 6) przekazać pacjentowi w sposób wolny od jatrogenii informację o stanie jego zdrowia, problemach, sposobach przeciwdziałania pogłębianiu się choroby;
- 7) wskazać sposoby przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu.

3. Treści nauczania:

- 1) stany kryzysowe w psychiatrii:
 - a) reakcje kryzysowe,
 - b) przymus bezpośredni,
 - c) bezpieczeństwo chorego, innych pacjentów i personelu w sytuacji kryzysowej lub zagrożenia życia;
- 2) pomoc psychologiczna w stanach kryzysowych i zagrożeniach życia w psychiatrii:
 - a) cele, warunki i zasady pomagania w sytuacjach kryzysowych,
 - b) formy pomocy psychologicznej: edukacja, poradnictwo, psychoterapia podtrzymująca, wglądowa, interwencja kryzysowa,
 - c) psychoterapia wspierająca w łagodzeniu stresu, lęku, niepokoju i bólu,
 - d) zagrożenia życia w psychiatrii: zachowania samobójcze, samouszkodzenia, zachowania agresywne, ostre zaburzenia świadomości, naduży-

- wanie substancji psychoaktywnych — zasady postępowania,
- e) psychologiczne problemy osoby udzielającej pomocy,
 - f) eliminowanie błędów jatrogennych, ocena własnych przeżyć i umiejętności interpersonalnych,
 - g) zespół wypalenia zawodowego: przyczyny, rozwój, sposoby przeciwdziałania, grupy Balinta.

MODUŁ V. TEORIE PIELĘGNOWANIA W PIELĘGNIARSTWIE PSYCHIATRYCZNYM

1. Cel modułu

Pogłębienie wiedzy na temat filozofii, historii i teorii pielęgnowania w psychiatrii.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) wykorzystać teorie pielęgnowania w psychiatrii;
- 2) zebrać i analizować dane konieczne do ustalenia rozpoznania pielęgniarskiego;
- 3) sformułować diagnozę pielęgniarską;
- 4) określić cele, opracować i wdrożyć plan opieki oraz dokonać jego ewaluacji;
- 5) zastosować zaplanowane interwencje pielęgniarskie;
- 6) ocenić efektywność działań i dokonać ewentualnej modyfikacji planu i weryfikacji diagnozy;
- 7) opracować standard opieki nad pacjentem z zaburzeniami psychicznymi;
- 8) ocenić jakość działań pielęgniacyjnych;
- 9) zaproponować działania mające na celu poprawę jakości opieki pielęgniarskiej.

3. Treści nauczania:

- 1) filozofia, historia i perspektywy rozwoju pielęgniarstwa psychiatrycznego:
 - a) teorie rozwoju człowieka: Freuda, Sulivana, Eriksona, Piageta, Perls'a, Rogers'a, Maslow'a, Dąbrowskiego,
 - b) możliwości zastosowania teorii rozwoju człowieka w pielęgniarstwie psychiatrycznym;
- 2) zastosowanie procesu i modeli pielęgnowania w opiece nad pacjentem z zaburzeniami psychicznymi:
 - a) proces pielęgnowania,
 - b) ocena stanu psychicznego pacjenta,
 - c) badanie pielęgniarskie,

- d) modele pielęgnowania: N. Roper, H. Peplau, D. Orem, B. Newman w opiece nad pacjentem z zaburzeniami psychicznymi,
 - e) dokumentowanie procesu pielęgnowania w oparciu o zastosowany model;
- 3) pojęcie diagnozy w pielęgniarstwie psychiatrycznym:
 - a) definicja diagnozy,
 - b) klasyfikacja diagnoz pielęgniarskich,
 - c) obiektywne i subiektywne wskaźniki diagnozy,
 - d) ocena stanu pacjenta (metody),
 - e) formułowanie celów opieki,
 - f) interwencje pielęgniarskie,
 - g) ocena skuteczności działań,
 - h) „superwizja” w pielęgniarstwie psychiatrycznym;
 - 4) wybrane diagnozy pielęgniarskie w zaburzeniach wieku rozwojowego:
 - a) zaburzenia autystyczne,
 - b) zaburzenia zachowania,
 - c) zaburzenia aktywności,
 - d) deficyt uwagi,
 - e) zaburzenia rozwoju osobowości,
 - f) zaburzenia w przyjmowaniu pokarmu;
 - 5) wybrane diagnozy pielęgniarskie w zaburzeniach wieku dorosłego:
 - a) zaburzenia afektywne (manie i depresje),
 - b) schizofrenia,
 - c) uzależnienie od alkoholu i środków psychoaktywnych,
 - d) zaburzenia neurotyczne,
 - e) zaburzenia osobowości,
 - f) psychoedukacja pacjenta i rodziny;
 - 6) wybrane diagnozy pielęgniarskie w zaburzeniach psychicznych wieku podeszłego:
 - a) zaburzenia psychiczne o podłożu organicznym,
 - b) specyfika terapii biologicznej i psychoterapia podtrzymująca w psychogeriatrici;
 - 7) jakość w opiece psychiatrycznej:
 - a) zapewnienie jakości świadczeń,
 - b) standardy praktyki zawodowej,
 - c) monitorowanie i ocena jakości opieki.

MODUŁ VI. REHABILITACJA PSYCHIATRYCZNA

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do działań zmierzających do osiągnięcia przez pacjenta samodzielności w życiu codziennym.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) wyjaśnić zasady stosowania wzmocnień pozytywnych;
- 2) określić zakres samodzielności pacjenta dotyczącej samoobsługi;
- 3) stosować elementy rehabilitacji w celu poprawy funkcjonowania pacjenta w życiu codziennym;
- 4) prowadzić samodzielnie lub we współpracy z innymi członkami zespołu treningi umiejętności społecznych;
- 5) opracować pomoce dydaktyczne do prowadzenia treningów umiejętności społecznych;
- 6) wyjaśnić specyfikę rehabilitacji pacjentów z otępieniem;
- 7) określić podstawowe formy rehabilitacji pacjentów psychogeriatrycznych;
- 8) udzielić rodzinie chorego ze zmianami otępiennymi informacji oraz porad dotyczących opieki nieprofesjonalnej;
- 9) udzielić informacji rodzinie na temat postępowania z chorym w domu;
- 10) prowadzić psychoedukację pacjenta i jego rodziny;
- 11) wspierać rodzinę pacjenta.

3. Treści nauczania:

- 1) specyfika rehabilitacji psychiatrycznej:
 - a) modele ukierunkowujące rehabilitację,
 - b) organizacyjne formy rehabilitacji psychiatrycznej: oddziały rehabilitacji, warsztaty terapii zajęciowej, turnusy rehabilitacyjne, obozy terapeutyczne i inne,
 - c) metody, zasady i typy treningów rehabilitacyjnych,
 - d) rehabilitacja pacjentów z chorobą Alzheimera;
- 2) treningi umiejętności społecznych:
 - a) trening w zakresie wyglądu zewnętrznego i higieny osobistej,
 - b) trening umiejętności praktycznych,
 - c) trening kulinarny,

d) trening budżetowy: orientacja w cenach, planowanie zakupów, zakupy, sposoby oszczędnego gospodarowania, trudności w zakupach,

e) trening umiejętności społecznych jako przygotowanie do podjęcia pracy: szukanie informacji o pracy, kompletowanie dokumentów, pisanie CV, przygotowanie do rozmowy z pracodawcą,

f) treningi w rehabilitacji pacjentów otępiatych,

g) zintegrowana praca grupowa z pacjentami otępiatymi: terapia zajęciowa, śpiewanie, muzykowanie, spędzanie wolnego czasu,

h) trening orientacji w rzeczywistości: wyrównywanie deficytów poznawczych i uwagi; trening poczucia rzeczywistości: powtarzanie i zapamiętywanie podstawowych informacji (nazwisko, data, wiek, miejsce zamieszkania, zawód),

i) grupa rewalidacyjna: cele, zadania, uzyskane zmiany;

3) trening udziału pacjenta we własnym leczeniu:

a) istota, cele i zasady prowadzenia treningu,

b) motywowanie pacjenta do systematyczności w leczeniu,

c) obserwacja wpływu leków na organizm,

d) skutki przerwania leczenia farmakologicznego,

e) działania uboczne leków — rozpoznawanie, możliwości radzenia sobie z objawami ubocznymi;

4) psychoedukacja w rehabilitacji psychiatrycznej:

a) psychoedukacja pacjentów — zapobieganie nawrotom choroby (sygnały ostrzegawcze przed nawrotem choroby), radzenie sobie ze stresem, lękiem i depresją,

b) niepełnosprawność społeczna a rodzina,

c) przygotowanie rodziny i pacjenta do funkcjonowania w roli rodzinnej: ustalanie zasad życia domowego, rozwiązywanie codziennych problemów, komunikacja w rodzinie, radzenie sobie z negatywnymi reakcjami emocjonalnymi,

d) wskazówki terapeutyczne dla rodzin pacjentów otępiatych: zasady opieki nad chorym, sposoby wspomaganie pamięci, sposoby rozładowania zachowania agresywnego oraz zapobieganie ucieczkom, zdolność pacjenta do pracy.

MODUŁ VII. METODY LECZENIA W PSYCHIATRII

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do aktywnego udziału w różnych metodach leczenia pacjentów z zaburzeniami psychicznymi.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) scharakteryzować działania leków psychotropowych;
- 2) rozpoznać u pacjenta skutki uboczne stosowania neuroleptyków;
- 3) określić wskazania i przeciwwskazania do terapii wstrząsowej;
- 4) stosować terapeutyczne formy kontaktu z pacjentem;
- 5) rozpoznać nieterapeutyczne zachowania wobec pacjenta u siebie i innych członków zespołu;
- 6) rozpoznać przeżycia pacjenta w trakcie zajęć terapeutycznych;
- 7) analizować przeżycia własne w trakcie spotkania terapeutycznego;
- 8) stosować elementy psychoterapii w opiece nad pacjentem;
- 9) wyjaśnić specyfikę psychoterapii na oddziale dla dzieci i młodzieży;
- 10) współuczestniczyć w psychoterapii grupowej i technikach terapeutycznych;
- 11) tworzyć środowisko terapeutyczne;
- 12) efektywnie komunikować się z członkami zespołu terapeutycznego;
- 13) współpracować w zespole terapeutycznym;
- 14) pomagać w formułowaniu celów i planowaniu oddziaływań terapeutycznych wobec pacjenta;
- 15) oddziaływać na rzecz integracji zespołu, oddziału w ramach społeczności terapeutycznej;
- 16) określić specyfikę psychoterapii w zależności od wieku;
- 17) określić techniki relaksacji prowadzące do obniżenia napięcia i lęku.

3. Treści nauczania:

- 1) kompleksowe leczenie w psychiatrii:
 - a) cele, jakość i skuteczność metod leczenia w psychiatrii,
 - b) przyczyny i następstwa zaburzeń psychicznych a dobór metod leczenia,
 - c) zaburzenia psychotyczne i niepsychotyczne a skuteczność wybranych metod leczenia; podstawy leczenia kompleksowego w psychiatrii,
 - d) znaczenie kompleksowości leczenia i jego wpływ na rokowanie w zaburzeniach psychicznych;

2) biologiczne metody leczenia w psychiatrii:

- a) leki psychotropowe: klasyfikacja leków psychotropowych, ogólna charakterystyka poszczególnych grup leków, działania niepożądane i powikłania,
- b) elektrowstrząsy: wskazania, przeciwwskazania, niebezpieczeństwa,
- c) historia leczenia w psychiatrii — wybrane metody,
- d) udział pielęgniarki w poszczególnych metodach leczenia;

3) psychoterapia:

- a) pojęcie psychoterapii,
- b) zasady, cele i metody psychoterapii,
- c) wskazania i przeciwwskazania do psychoterapii,
- d) modele psychoterapii: behawioralny, psychoanalityczny, poznawczy, humanistyczny; związek psychoterapeutyczny, cechy, fazy i sposoby ustanawiania kontaktu,
- e) psychoterapia podtrzymująca, wglądowa, psychoterapia indywidualna,
- f) psychoterapia grupowa,
- g) zajęcia terapeutyczne: muzykoterapia, psychorysunek, psychodrama, relaksacja, terapia rodzinna,
- h) zespół terapeutyczny — kompetencje, podział ról i zadań, obieg informacji, komunikacja,
- i) relacja terapeutyczna pielęgniarka — pacjent,
- j) specyfika oddziaływań psychoterapeutycznych na oddziałach dla dzieci i młodzieży;

4) socjoterapia:

- a) społeczność terapeutyczna — cele, zasady, formy pracy,
- b) środowisko terapeutyczne,
- c) oddział psychiatryczny jako środowisko terapeutyczne,
- d) terapia zajęciowa: cele, formy, warunki udziału w zajęciach.

VI. Kwalifikacje kadry dydaktycznej

1. Organizator kształcenia zapewnia w przedmiotowej dziedzinie kształcenia wykładowców posiadających:

- 1) tytuł naukowy profesora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
- 2) stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
- 3) stopień naukowy doktora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów.

2. Wykładowcami mogą być osoby mające nie mniej niż pięcioletni staż zawodowy w dziedzinie będącej przedmiotem specjalizacji, doświadczenie dydaktyczne oraz spełniają co najmniej jeden z warunków:

- 1) posiadają tytuł zawodowy magistra pielęgniarstwa;
- 2) posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa psychiatrycznego;

3) posiadają specjalizację lekarską w dziedzinie medycyny odpowiadającą dziedzinie pielęgniarstwa będącej przedmiotem specjalizacji;

4) posiadają ukończone studia wyższe na kierunku mającym zastosowanie w ochronie zdrowia lub inne kwalifikacje niezbędne do realizacji wybranych zagadnień.

Załącznik nr 16

RAMOWY PROGRAM BLOKU SPECJALISTYCZNEGO SPECJALIZACJI W DZIEDZINIE PIELĘGNIARSTWA OPIEKI DŁUGOTERMINOWEJ DLA PIELĘGNIAREK

I. Cel kształcenia

Uzyskanie przez pielęgniarkę specjalistycznych kwalifikacji w dziedzinie pielęgniarstwa opieki długoterminowej i uzyskanie tytułu specjalisty w tej dziedzinie.

II. Czas trwania specjalizacji

1. Łączna liczba godzin wynosi 900 godzin dydaktycznych.

2. Liczba godzin w bloku ogólnozawodowym wynosi 330 godzin.

3. Liczba godzin w bloku specjalistycznym wynosi 570 godzin, w tym w części teoretycznej 360 godzin, w części praktycznej 210 godzin.

III. Wykaz umiejętności będących przedmiotem kształcenia

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

1. Rozpoznawać sytuację zdrowotną, psychologiczną i społeczną podopiecznych.
2. Planować, realizować i koordynować indywidualną, kompleksową opiekę.
3. Udzielać specjalistycznej pomocy w zakresie rozwiązywania złożonych problemów zdrowotnych i psychospołecznych podopiecznych.

IV. Plan nauczania

4. Współorganizować warunki rehabilitacji oraz koordynować proces rehabilitacji, readaptacji i rewolucji chorych, niepełnosprawnych.

5. Organizować system wsparcia społecznego.

6. Prowadzić edukację podopiecznych i ich rodzin (bliskich) szczególnie w zakresie organizacji samoopieki, samopielęgnacji.

7. Kształtować postawy sprzyjające zachowaniu i umacnianiu zdrowia oraz przeciwdziałaniu niepełnosprawności u podopiecznych i ich bliskich.

8. Inspirować i podejmować działania na rzecz zapewnienia jakości opieki pielęgniarstwa.

9. Kierować pracą zespołów pielęgniarstwa.

10. Współpracować w zespole interdyscyplinarnym i koordynować działania zespołu.

11. Kształtować i prezentować postawy etyczne oraz pozostawać w etycznych relacjach pielęgniarka — podopieczny — rodzina.

12. Respektować w praktyce obowiązujące regulacje prawne dotyczące opieki zdrowotnej, pomocy społecznej oraz wykonywania zawodu pielęgniarki.

13. Podejmować inicjatywy na rzecz własnego doskonalenia i rozwoju zawodowego.

Lp.	MODUŁ	Teoria — liczba godzin	STAŻ		Łączna liczba godzin
			placówka	liczba godzin	
1	2	3	4	5	6
I	Problemy zdrowotne, psychologiczne i społeczne osób przewlekle chorych	150	Podstawowa opieka zdrowotna lub Opieka środowiskowa Dom pomocy społecznej dla przewlekle chorych lub Zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy lub Ośrodek mieszkalno-rehabilitacyjny Ośrodek opieki paliatywnej lub Hospicjum	35 35 35	255

1	2	3	4	5	6
II	Problemy zdrowotne, psychologiczne i społeczne ludzi starszych	60	Dom pomocy społecznej lub Oddział geriatryczny szpitalny	35	95
III	Problemy zdrowotne, psychologiczne i społeczne osób upośledzonych umysłowo	60	Dom pomocy społecznej dla dzieci z upośledzeniem umysłowym lub Oddział opiekuńczo-leczniczy szpitalny	35	95
IV	Problemy zdrowotne, psychologiczne i społeczne osób z zaburzeniami psychicznymi	60	Dom pomocy społecznej dla chorych z zaburzeniami psychicznymi lub Ośrodek mieszkalno-rehabilitacyjny	35	95
V	Organizacja systemów ochrony zdrowia i pomocy społecznej	30	—	—	30
Łączna liczba godzin		360		210	570

V. Program nauczania

MODUŁ I. PROBLEMY ZDROWOTNE, PSYCHOLOGICZNE I SPOŁECZNE OSÓB PRZEWLEKLE CHORYCH

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do świadczenia samodzielnej, profesjonalnej, specjalistycznej opieki nad osobami przewlekle chorymi.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) ocenić jakość życia przewlekle chorego i zapotrzebowanie na profesjonalną pomoc pielęgniarki;
- 2) realizować indywidualną opiekę nad chorym przewlekle;
- 3) przestrzegać zasad postępowania dietetycznego i ustalać dietę u chorych w oparciu o obowiązujące w tym zakresie wytyczne;
- 4) kontrolować pod względem jakościowym i ilościowym sposób odżywiania chorego, doradzać przy planowaniu posiłków;
- 5) zastosować skuteczne metody i techniki karmienia oraz najlepsze sposoby nawadniania chorych;
- 6) podejmować postępowanie interwencyjne, zgodnie z przyjętymi standardami w przypadku niepokojących objawów związanych z farmakoterapią;
- 7) zapewnić zaopatrzenie chorego na cukrzycę w środki pierwszej pomocy cukrzycowej;
- 8) wykonywać, kierować na badania profilaktyczne w celu wczesnego wykrywania objawów powikłań choroby;
- 9) zapewnić bezpieczne warunki otoczenia chorego w celu zapobiegania urazom i infekcjom;
- 10) racjonalnie planować wysiłek fizyczny chorego;
- 11) łagodzić, eliminować dolegliwości bólowe chorych z wykorzystaniem środków farmakologicznych, technik ułożenia chorego, elementów masażu i środków przeciwpalnych;
- 12) zastosować środki farmakologiczne w eliminacji bólu — modyfikować dawkę leku, sposób i drogę podawania;
- 13) przestrzegać zasad bezpieczeństwa i postępować zgodnie z obowiązującymi standardami przy stosowaniu chemioterapii i radioterapii;
- 14) zapobiegać zmianom patologicznym skóry i błon śluzowych;
- 15) zaopatrywać odleżyny, odparzenia i inne trudno gojące się rany, właściwie dobierając i wykorzystując środki farmakologiczne i materiały medyczne;
- 16) prowadzić podstawowe ćwiczenia logopedyczne;
- 17) stosować ćwiczenia usprawniające w celu zapobiegania skutkom wynikającym z długotrwałego unieruchomienia i poprawy koordynacji ruchów;
- 18) prawidłowo posługiwać się specjalistycznym sprzętem medycznym i rehabilitacyjnym;
- 19) zapobiegać zaostrzeniu się objawów poprzez eliminację czynników wyzwalających nawrót choroby przewlekle postępującej;
- 20) podejmować działania w zakresie hartowania i kształtowania kikuta amputowanej kończyny oraz prowadzić instruktaż;
- 21) nauczyć chorego obsługi protezy oraz korzystania z protez;